

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Az emberbaráti szeretet mezejéről.

Krisztus Lelke nem halt ki közöttünk; él és működik az bennünk s tettekre hevít sok és nagyon sok embert.

Az egyetemes papság nagy protestáns elve mindinkább beválik az emberiség élettörténetében: az embertárs lelke megmentéseért küzdő emberszereteti munka levén az egyetemes papság elvének igaz megdicsőülése.

Nem nézem én azt, kálvinista, lutheránus, római, vagy görög-katholikus, görög-keleti, vagy zsidó-é az, egyházi avagy világi ember, férfi avagy nő, a ki az emberbaráti szeretet nagy munkáját hiven, odaadó lelkesedéssel, szívében áldó és áldott könyörületességgel végzi: fölteszem én az ő fejére az egyetemes papság szentelt fővegét, s azt hiszem, inkább való a palást annak a vállára, mint az olyan lelkészére, ki mitsem törődik a vele egy istenképre és hasonlatosságra tereintett embertárs testi s ebből kifolyólag lelki nyomorúságával.

Többször irtam már itt és ott arról, hogy mi a különbség a belmissió és a humanitás munkái között. Leirom most, mert cikkem irányához képest szükségem van rá, újra leirom most ezt a különbséget.

A belmissió a lélek sebeinek gyógyítása után akar hatni a testi nyomorúság enyhítésére. Világért sem hagyja tehát figyelmen kívül ezt az utóbbi, mélyen fájó sebet, de mert úgy gondolja, hogy sokszor a lélek nyomorúsága dönti az embert a testi nyomor, az éhség, a mezítelenség, a betegség sötét karjaiba: a lelket gyógyítja ki előbb nehéz sebeiből, azt emeli ki bünei fertőjéből, s azután enyhít a testi nyomoron, vagy, a mi még jobb és talán gyakoribb, egyszerre alkalmazza a belső és külső gyógyulás eszközeit.

A humanitás, a felekezeti, nemzetiségi és vallási különbségeken felülálló emberbaráti sze-

retet pedig, látszólag legalább, csak a külső, a testi nyomor sebeire tekint, azokra szegezi szemének fényét, szíve és lelke jóindulatait, — s úgy gondolkozik, hogy mert csak ép testben lakozhatik ép lélek: ha megadja amannak léte főfeltételeit, a kenyeret, az egészséget, támpontot nyújt nékie arra is, hogy lelki ereje ép, szelleme tiszta, erkölcsi minősége kifogástalan, kedélyelete zavartalan legyen, egyszóval hogy, mint ember, magához, Istenéhez méltó életet élhessen.

Hajszálvonalnyi távolság választja el tehát egymástól a belmissió s a humanitás törekvéseit. Nemes, Istennek tetsző, emberhez méltó törekvés mindakettő; határaikat csak keskeny mesgye választja el egymástól, mely néha el-el is tűnik szemünk elöl, mert a zöld mezők pázsitain gyakran egybefoly a két tér, s az egyik virágainak illata mindenkor átcsap a másiknak területére.

Szűk és elfogult világnézletre vall az az egyház emberei részéről, ha nem tudják kellőképpen méltányolni a világiak részéről jövő emberbaráti szeretet munkáit; arra talán nem is levén példa, hogy a világi elem fönnen ne becsülné azt, ha az egyház tesz, vagy az egyháziak tesznek valamit a szenvedések karjai között küzködő emberiség nyomora enyhítésére.

Önkéntelenül is ezek a gondolatok jutottak eszembe, mikor szerkesztő barátom fölkérésére és megbízásából e cikk írásához fogtam, melynek tárgyáról vele közelebbről előszóval sokat beszélgettem.

Az emberbaráti szeretet mezejére akarom e sorokban e b. lap olvasóit elvezérelni.

E hónap első felében fennjártam hazánk székesfővárosában, Budapestben, s néhány napot töltvén ott, egyéb dolgaim végzése közben két nagy jótékonyági intézmény, az *ingyenkenyér* és az *ingyentej* osztogatási módja

iránt kelt föl lelkemben élénk érdeklődés, s elhatároztam, hogy megnézem ezeket, s ott, a hol az ilyen dolgok iránt érdeklődnek, el is mondom szerzett tapasztalataimat. Szerkesztő barátom is érdekesnek találta, hogy irjam le lapunk számára, a miket nekie e munkatéren szerzett tapasztalataim köréből előszóval elmondottam.

Ingyenkenyér, ingyentej!

Milyen végtelenül egyszerű, keveset mondó szavak ezek a jóllakott emberek szájában! De milyen nagy, fönségesen hangzó eszmék ezek a szegény, az éhező ember sóvárgó szemei előtt!

Hát az jutott-e már valakinek eszébe, hogy milyen magasztos evangéliumi gondolatok fűződnek épen a kenyér és a tej eszméjéhez?!

Bizony igaz az, hogy Krisztus evangélioma, mint kovász járja át a világot; behatolt az már oda is, hol azt nem keresnök, vagy a hol, sokan úgy tartják, keresni épen nem lehet.

Világi emberek, férfiak, a budapesti szabadkőművesek hívták életre úgy az ingyenkenyér, mint az ingyentej intézményeit, de tegyük hozzá mindjárt, hiven támogatja őket e hatalmas munkájokban, felekezeti különbség nélkül, a székesfőváros egész nagy társadalma.

Mily fönséges evangéliumi gondolatok fűződnek a kenyér és a tej fogalmaihoz!

A *kenyér* az, a miért mindennapi imádságunkban, az úri imádságban a mi megtartó Istenünkhöz, mint testi szükségünk föcsillapító eszközéért esedezünk. A kenyér Istennek az a legnemesebb adománya, a melyet ő az embernek, élete fentartása céljából, atyai szereteténél fogva adott. A kenyér fogalmában sokszor benne van mindennemű eledelünk, sőt egyáltalában mindaz, a mi csak szükséges a test táplálására, a szükség enyhítésére. Egyik sákramentomunknak, az úrvacsorának, a kenyér az egyik, elmaradhatatlan eleme. Kenyérnek nevezi a biblia Istennek igéjét s mindazokat a jótéteményeket, melyeket ő tőle testünkben-lelkünkben élvezünk. Isten igéje megerősíti a sziveket az örökéletre, s így leszen az igazi lelkikenyérre. Krisztust pedig az élet kenyérének nevezi a szentírás, a mennyiben ő minden lelki szükségüket kielégíti azoknak, a kik őt lelkileg élvezik, vagyis a kik ő benne hisznek és vele folytonos benső egységben élnek. És így Krisztus ugyanaz lesz a léleknek, a mi a kenyér a testnek.

Imé, néhány bibliai vonatkozás a kenyérré, mely mind csak azt mutatja, hogy az evangélium a kenyeret Isten legnagyobb földi adománynak tekinti.

És a *tej*, az a jó édes tej! Csecsemőknek eledele az élet tavaszának legelső idején, mely

TÁRCA.

Levél a Szerkesztőhöz.

Nagytiszteletű szerkesztő ur! Birtha József atyánkfia igen becses és nagyfontosságú adatokat közöl a „Debreceni Protestáns Lap” mult évi több számában a *külföldi* rovatban, így nevezetesen a 45. számban, hol az utrechti egyetemen 1643—1678. tanult magyar theológusok névsorát teszi közzé. Én részemről ezen becses és fáradságos munkájáért e becses lapok hasábjain legnagyobb elismerésemet és köszönetemet nyilvánítom neki, mert most ezen közlemény alapján több jelesebb egyházi férfiak sőt gályarabságot szenvedett hitvallóink életrajzának eddigi hézagait kipótolhatjuk. Nem mondom, hogy egyikről-másikról eddig is nem volt tudva, hogy tanult Utrechtben; mint például Losonezi Farkas Jánosról tudtuk, hogy 1655-1658. ott tanult; továbbá Enyedi Sámuelről, Csuzi Cseh Jakabról s még többekről, de a legnagyobb részről csudálatos módon nem tudatott, Tóth Ferencz, ki pedig oknyomozó történész volt s alaposan végére szokott járni a dolognak a *Tul a dunai püspökök* című munkájában semmit se tud arról, hogy Sélyei M. István püspök és gályarab 1656-ban Utrechtben tanult, így természetesen én se tudtam, mikor „A pozsonyi Vértörvényszék áldozatai 1674-ben” című munkámat irtam. Érdekes volna az eféle dolgokban gyönyörködők kedvéért, kik egyházunk multja iránt nem „érzékellenek” különösen a 17. szá-

zadban ott tanult magyar tanulók emlékezetét feleleveníteni, mert azokból legnagyobb részben oszlop-emberek lettek: én azonban most csak egy-két elferdítve levő nevet akarok kiigazítani s az illetőről egy-két szót szólani.

Ilyen mindjárt az 1648. évi névsorban: Petrus Baua Szathmári. Itt a második szó hibás. E név alatt ugyan *Szatmári Baka* (Bacca) Péter rejlik, a ki, igen nagy tudományu, jeles készültégű férfiú és kitűnő szónok volt, ő is egyike azoknak, kiknek emlékezetét ha nem tapodtak is el egészen a kortársak, de elhomályosítottak, alább megmondom: *mivel?* Én erről a Szathmári Baka Péterről következőket tudom: külföldön tanult 1648-1653. Most a Birtha által közlött névsorból látom, hogy az utrechti egyetemre 1648-ban beirtottak nevei közt jön elő a neve, még pedig hatodik helyen. Következő évben már Franekerben tanult, mert ott adta ki ilyen című munkáját „Simplicitas Ecclesiae adversus nonnullas Quaestiones practicas. Franek 1649”. 4. Ugyanott 1653-ban adta ki ily című munkáját: „Defensio simplicitatis. Ecclesiae Christi”. Franekerae. 1653. 4. Külföldről 1653-ban Váradra hivatott az ottani főiskolába tanárnak, hol a latin, zsidó es görög nyelveket tanította, de alig két évig viselte hivatalát, mert abból elbocsáttatott, elbocsáttatásának oka kiérthető abból a gunyversből, melyet Szabó Károly kolozsvári egyetemi tanár közlött M. prot. e. és isk. Figyelmező 1870. 12. füzet 592-598. lapjain. Ez a gunyirat 1655-ben kelt, de már akkor Szathmári Baka Péter nem volt Váradon, mert különben presbyteriánus elvei miatt ő sem maradt volna szárazon. Kitétték pedig a tanárságból „mértékletlen

nélkül elsenyedne az a piciny teremtes, kiből majd viharral küzdő hajós lesz az élet tengerén. Hogyne becsülné meg az evangéliom a tejet, mikor azon, annak tápláló erején, mint fundamentomon emelkedik föl az emberi test égre néző épülete?!

A tej a bibliában a szépségnek, különösen Krisztus szépségének, és a szép, a hasznos és kedves dolgok teljességének a képe. Így nevezte Isten igéje is, — kenyér is tehát az és tej is! — mint olyan kedves és tiszta eledel, a melyben a lélek megtalálja a maga táplálékát és erősítését az örökéletre. Tej a bibliában azok a léleküdtető és üdvadó jótétemények, a melyekhez Krisztus által jutunk, s tejnek eledele a keresztyén életnek azok az első, alapvető föltételei, a melyekkel ez élet kezdetén állók, mintegy még gyermekek a Krisztusban, tápláltatnak. Sámuel egy gyermeked, vagyis még anyatejen élő bárányt vitt a papok útján áldozatul az Úrnak, azt mutatandó meg, hogy Izrael bűnbánattal csügg az ő Istenén és így jelenik meg szent színe előtt.

Imé, a kenyér és a tej az ihletett írók szemében! Imé, a kenyér és a tej osztogatásának evangéliomi alapja!

Ugy tetszik én nekem, mintha a budapestiek ingyen-kenyér és ingyentej osztogatásában is

a humanitás a belmissióba menne át, mintha itt vallássá emelkednék föl, ebben nyerne lelki szentséget az emberi-jótékonyosság!

A lapok az utóbbi időben nagyon sokat írnak az ingyenkenyér-intézményről, s méltó magasztalás hangján szólnak azokról, kik napjában 14—15000 adag kenyeret osztanak ki Budapest szegényei között. Az ingyenkenyér-osztogatás csak egészen új hajtás a humanitás fáján; de még újabb annál az ingyentej intézménye, mely csak a múlt 1901. évi november hó 14-én lépett világ elé, s azóta működik, áldatva szegény családok nélküle éhező gyermekei által, dicsőítésére az azt alkotott szabadkőművességnek, s az ezt hiven támogató budapesti jószívű társadalomnak.

Budapest e két intézményével a humanitás érdekében küzdő s azért áldozni kész összes kultur-népek között első helyen áll. Ingyenkenyér-osztogató egyesület a külföldön csak a francia Lyonsban van, hazánkban pedig Budapesten kívül talán csak Debrecenben; ingyentej osztó intézménye pedig egyetlen más városnak, országnak, államnak sincsen a földön, egyedül a magyar Budapestnek. Az angol „Times“ is elismeri ezt, mely nem rég megjelent egyik számában méltó elismeréssel szól a humanitásnak erről az egyedül álló, legújabb szép vívmányáról.

borital“ és „rendetlen magaviselet“ miatt. Végre Kemény János erdélyi fejedelem özvegyének Lónyai Annának lett udvari papja. Van egy halotti beszéde, melyet Vásárhelyi Péter enyedi tanár felett tartott s mely 1666-ban Szébenben került ki sajtó alól. Ellenségei (mert kinek nem volna ellensége? hiszen csak annak nincs ellensége, a kinek jelleme nincs!) azt költötték rá, hogy részeges, ez a koholmány volt az, melylyel emlékezetét elhomályosították. Ha részegségéé t tették ki a váradi tanárságból: hát Kemény Jánosné hogy alkalmazhatta udvari papjául?! És ha részeges ember volt: hát nem találtak mást, a ki Vásárhelyi Péter enyedi tanár felett halotti tanítást tartson?! S ha olyan részeges ember volt, hogy tudott olyan halotti beszédet mondani, hogy még Bod Péter is azt mondja róla: „predikált hatalmason, a mely predikációját ki is nyomtaták. *A mely dicséretre méltó jó munka!*“ (Magyar Athenas. 1766. 251. lap.) De Szathmári Baka Péter nem az egyedüli, a kinek veszett nevét költötték. E magyar kálvinista speciálitásnál fogva többen is részesültek e szerencsében, a 18. században *Benkő József*, a 19. században *Czelder Márton*. Hanem a Benkő József rágalmasával az egyszer megjárták a rágalmozók. Történt ugyanis, hogy Bodola János 1785—1815. enyedi református tanár, azután 1836-ig püspök, 1799-ben kiutazott Angliába, hogy a kollegiumnak ott gyűjtött, de pontatlan kezelés miatt zavarba jutott pénzügyét rendbehozza. Ez alkalommal meglátogatta az oxfordi püspököt is, ki Bodolától azt kérdezte: „Quid facit ille Vester Benkő?“ Mit csinál a ti Benkőtök? Bodola, a ki akkor Benkőt csak hirből ismerte, azt felelte, hogy:

„Semper bibit“. Mindig iszik. A püspök erre előveszi Benkő „*Transilvania*“-ját s így szól: „Ergo Vos, qui non bibis: cur talia non scribitis?!“ Nos, hát ti, a kik nem isztok: ilyesmit miért nem irtok?! (A Hunyad-Vármegyei történelmi és régészeti társulat 12. Évkönyve. Szerkeszti Veres Endre. Déva, 1901. 61. lap). A mi tanult embereinket, kiknek itthon veszett nevét költötték, s mi a sárba rántottuk őket: külföldön bezzeg megbecsülték! A nagy vallásüldözés idején a hazából száműzött predikátorokat és tanítókat micsoda nagy tisztelettel fogadta a külföld s hányan adtak hivatalt kenyeret mig nem az 1681. évi országgyűlés véget vetett a száműzetésnek?! Hát Czelder, a rákent részegesség miatt ugyan hogy szerkeszthette a „*Figyelő*“-t 9-éven át? hogy adhatta ki az „*Evangéliomi Lelkészi Tár*“-t is kilenc év folyamán? Hogyan szerkeszthette a „*Vasárnap*“ című néplapot, szinte éveken át? E mellett hogy adhatta ki több örökös munkát, halotti és templomi imádságokat, beszédeket melyek közül némelyik jó vaszkos kötetet alkot?! Bizony itt is kérdezhettük az oxfordi püspökkel: „Ergo Vos qui non bibitis: cur talia non scribitis?!“.

Az 1649-ben Utrechtben tanultak közt látjuk: Franciscus Borsai debrecinus Hungarus. Most ez az adat eldönti, hogy Borsai Ferencz és Borsái Ferencz nem egy azon személy miként én hittem (Szabad Egyház. 1884. 12. szám), mert Borsái Pápa Született, Borsai pedig debreceni fi. Az 1655. évi gunyirat közvételtelekor Szabó Károly nem tudta a Borsai keresztnevét. (Lásd M. prot. e. isk. Figyelmező. Szerkeszti Révész Imre. 1870. 595. lap) Borsai Ferencz a Váradi

Rendkívül érdekes már az a mód, a hogy a budapestiek az ingyenkenyér és ingyentej kiosztását gyakorolják. Nagy sulyt helyeznek nevezetesen arra, hogy a csalásnak még lehetősége is kizárassék, mert nem akarják veszélyeztetni ügyök népszerűségét és ható erejét azok előtt, kik az ilyen dolgokban adakozásra készen állanak s lehetőleg nyitva tartják szíveket és tárcájokat is. Jól tudják a budapestiek, hogy nagy kerítő az éhség s gyöngeségében is megvan benne az erő, hogy bűnre csábítson. Arra vigyáznak tehát mindenekelőtt, hogy jótékonyágukkal vissza ne éljenek a szegények, s hogy mikor ők jót akarnak tenni, rosszra ne tudja azt fordítani a csalni kész kapzsiság.

Ha valaki fölmege e b. lap olvasói közül Budapestre, ne mulassza el megnézni az ingyenkenyér és az ingyen tej kiosztását; tanulja el annak a módszerét, hogy a mennyiben esetleg, ha szinte kisebb mérvben is, szintén gyakorolni akarja a jótékonyág e nemét, okuljon a tapasztalt budapestiek eljárásán.

Hogy a visszaélésnek lehetősége is ki legyen zárva, arra vigyáznak tehát mindenekelőtt a budapestiek, hogy a szegények a kapott kenyéret, illetőleg a gyermekek a részökre adott

tejet és zsemlyét ott a helyszínén fogyasztásuk el, s ez által elejét vegyék az olyan visszaéléseknek, a milyenek pl. Debrecenben az itteni ingyenkenyér osztogatásánál tényleg fennforognak, hogy t. i. számosan vannak olyan szegények, kik az Isten nevében nekik adott kenyér darabot néhány fillérért eladják, vagy megfelelő mennyiségű pálinkáért becsereleik.

Nos hát, ennek a lehetőségét Budapesten előre kizárták.

Nézzük csak, hogyan ?!

Az államvaspálya nyugoti állomás-épületéhez közel a Podmanicky-utcában van a magyarországi szabadkőmivesek központi nagy palotája; itt és még a budai oldalon egy helyen osztogatják a szabadkőmivesek az ingyenkenyéret; én az előbbi helyen láttam ez emberszereteti nagy munka végezését.

Mikor estve 6 óra felé odaértem, hosszú nagy falánxban, 10—12 sorban is, ezer és ezer szegény ember várakozott nyugodt türelemmel, míg sor kerül reája, míg a kenyérosztók eleibe bocsátják. A kenyérosztók egy boltszerű nagyobb helyiségben emeltebb helyen állanak, hova a látogatóknak elzárt téren keresztül lehet behatolniok; korlátok között ismét más úton járulnak

főiskolában költészet tanára volt 1655—1656-ban, Borsai Ferenc pedig lelkész volt a Váradi Várban. A gunyirat szerzője őt is pennája hegyére vette, midőn a 14. versben így zeng:

Borsai borsoló borsolja konyháját,
Azt tudja, hogy végben viheti szándékát,
Deformálta ez is jámbor kapitányát,
Judás mellé társul hittal adta magát.

Borsai 1656-ban Csatárra ment lelkésznek, a Tölcséki János helyére, ki azon évben Boros-Jenőbe ment lelkésznek. Borsai még 1659-ben is élt s csatári lelkész volt, mint bizonyítja ezt Debreceni Gele Jánosnak 1659-ben Fránekerában nyomtatott ily című vitairata: „Disputatio theologica de cognitione Dei naturali“. Ezt több mások közt Borsai Ferenc csatári lelkésznek is ajánlotta.

Sélyei M. István neve azok közt van, a kik 1656-ban tanultak Utrechtben, és mivel Tóth Ferenc azt írja felőle, hogy 1652-ben lett pápai lelképásztorrá: innen bizonyos, hogy 1656-ban lelkészi fővel ment ki Utrechtbe tanulni, éppen úgy, mint épen száz évvel előbb Mélius Péter Debrecenből Wittenbergbe szintén lelkész fővel ment ki a Melanchthon Filep hallgatására, t. i. 1556-ban. Itt a legnagyobb köszönettel adózom id. Komlóssy Arthur urnak és e b. Lapok nt. szerkesztőjének azért, hogy Méliusz Péter arcképét nyilvánosságra hozták.

Ugyancsak az 1656-ban tanultak közt közvetlen Sélyei előtt ezt látjuk: Joh. T. Losoncy, a ki nem más mint Losoncy Farkas János, ki a hazába visszatérve legelőször nagyszombati református lelkész lett. Nem tudom; előnyére írjuk-e ennek a Losonczinak azon tétét, hogy elkerülte a gályarabságot. Nagy-Szombathól az ellenfél által 1672 ben elüzetvén, Kocsón folytatta lel-

készi hivatalát egy évig, akkor elbujdosott s mikor Bártorkeszi István veszprémi református lelkész ötödmagával „Berencs várának nagy mély tömlőcében“ sinlett 1674-ben: a veszprémiek Losonczy Farkas Jánost hívták meg lelkészökül, ki mint püspök végezte életét 1702. Január 8-án.

Ugyancsak az 1656-ban Utrechtben tanultak közt van Gregorius Mártonfalvi, a keresztnév itt hibás, Gregorius az igazi név, vagyis ez *Mártonfalvi György*, ki később 1659-ben Fránekerben tanult, 1660-ban pedig váradi, azontul debreceni tanár.

Az 1657-ben Utrechtben tanultak közt van *Harsányi István*, ki mint rimaszombati lelkész gályarabságra ítéltetve, szenvedett a theátei és nápolyi tömlőcökben, de valóságosan a gályán nem volt. A ki tudni akarja a Harsányi és más hitvallók s vértanuk életrajzát, megismerheti részletesen ily című könyvből: „A pozsonyi vértörvényszék áldozatai 1674-ben“.

Az 1665-ben (sajtóhibából 1655. áll) Utrechtben tanultak nevei közt második helyen áll: Schobus Cseh Csuzi, vagyis helyesen Jakobus Cseh Csuzi, ki is Csuzi Cseh Jakab. Előbb 1663-ban Fránekerben tanult, két év múlva onnan Utrechtbe ment tanulni. 1668-ban komáromi lelkész volt (miről régebbi életrajzirói nem tudnak) 1673-ban Losonczy lelkész, innen idéztetett meg Pozsonyba 1674-ben. Ő nem volt gályarab, mert az őt s vele együtt elítélteket, összesen huszat, kíséző kapitány 1000 arany lefizetése mellett szabadon bocsátani ígérte s mivel ő Bécsben gyűjtött is egy összeg pénzt: őt és Beregszászi István hanvai lelkészt szabadon bocsátotta a kapitány. Így ők ketten nem kóstolták meg a gályarabságot. Szapáryfalva, 1902. január 16-án.

Rács Károly,
ev. ref. lelképásztor.

a szegények egyenként a kenyérosztók elé, s mikor megkapják egy adagjokat, a részökre e célból szánt helyen, az ott levő férfiak szemeláttára megeszik ez első adag kenyeret, a mi után egy második adagért újra a kenyérosztók elé járulnak, s ha ezt is megették, még egy harmadik adagért járulhatnak a kenyérosztók elé, a melynek elfogyasztása után el kell távozniok, hogy új éhezők jöjjenek helyökre. Bizony sok időbe kerülő munka ez egy-egy emberre nézve, kivált ha meggondoljuk, hogy naponként néha csaknem 15,000 adag kenyeret is kiosztanak így, a mi tehát legalább is 5000 éhező ember éhségének lecsillapítását jelenti; de ezzel a jó budapestiek nem törődnek ám: zugolódás és kedvetlenség nélkül órák hosszán át hű kitarással végezik napibiztosi teendőiket.

Az ingyenkeneret felnöött embereknek osztogatják inkább, és az én reám egyáltalában nem tett olyan mély hatást mint az ingyentej intézményének látása. Óh azok a reszkető ajakú, dideregve fázó, éhező szegény kicsinyek, vagy egy beesett arcú édesanya picinyével karján, kit nem képes maga táplálni, s mellette még 3—4 kis gyermek, kik lesve várják, mikor kerül reájuk a sor, s repeső örömmel fogadják a részökre juttatott jó táplálékot! Óh, milyen természetesenek találja s milyen nyugodt hangon mondja egyik-másik szegény gyermek, hogy ő a reggeli tejosztás óta ez esvéig nem evett semmit sem; vagy a másik azt, hogy ők otthon igen ritkán esznek, mert nekik semmijök, de semmijök sincse!

Az ingyentejet reggeli hét órától s esteli hattól kezdve napjában kétszer osztják. A reggeli osztásnál csak férfiak vannak jelen, egyik budapesti szabad kömives páholynak az emberei, az esti kiosztásnál már nők is vannak jelen s a férfiak inkább a felügyelet, a szükséges ellenőrzés munkáját, mondjuk: az intézmény irodai teendőit végezik. Zord, hideg időben, vagy ha eső esik, egy közeli melegedő szobában várják a gyermekek, míg sor kerül reájok, enyhe időben pedig az Izabella-utcai 42. sz. utcai intézeti helyiség előtt az utcán álldogálnak.

Lépjünk be az ingyentej-osztó helyiségbe. Ötven-hatvan gyermek van már benn a szobában, kik utat nyitnak te neked, hogy a jelenlevő hölgyek és urak közelébe juthass. Korlát zárja el a gyermekeket e hölgyektől és uraktól. Először egy urnő elé járulnak, a ki esetleg második- vagy harmadmagával is sorba tördeli meg a száz és száz, keze ügyében levő jó fehér zsemlyét, s így megtörtén adja azt át, mindenik gyermeknek egy-egy zsemlyét. A korlát mentén, kezökben egy-egy kis, tisztán tartandó csu-

porral egy másik urnő elé vonulnak aztán a gyermekek, a ki meg csapon keresztül minden kis csuporba $\frac{1}{4}$ liter langyos tejet bocsát, a melylyel és az előbb kapott zsemlyével a terem egyik nagyobb nyílt helyére vonulnak aztán a szegény éhező gyermekek s habzsi étvágygyal fogyasztják el a szép fehér zsemlyét s az édes langytejet. Ha azután egyik-másik gyermek sirva fakad, hogy ő még nem lakott jól, azok az áldott, azok a gyöngye szivü urasszonyok, legalább még egy fél zsemlyét adnak az ilyen gyermeknek. Beteg gyermekeknek pedig orvosi bizonyítványra, jobban mondva: tejutalványra, az intézeti helységen kívülre is kiszolgáltatják a zsemlyét és a tejet, melyet a beteg gyermek részére hozzátartozói visznek aztán haza. De ez az intézeti helyiség is tulajdonképen két teremből áll, abból, a melyet már láttunk és egy magasabban fekvő helyiségből, hol az urak a könyveket vezetik, s hol, alatta égő petroleummal, két nagy üstben folyton forr a tej, melyet azokból egy hűtő készülékbe vezetnek át, s ebből száll le csövön oda az alsó terembe, a hol, mint láttuk, egy urnő csapon keresztül bocsátva osztogatja azt.

A család lehetősége tehát itt is teljesen ki van zárva: a gyermekek föltétlenül ott az intézeti helyiségben fogyasztják el kapott élelmiszereiket, s milyen más kép az, a melylyel ugyanaz a gyermek éhesen tétozó arccal jö be a terembe, s egy másik ajtón, jóllakva vidáman távozik el onnan.

Naponként átlag 2000 adag tejet osztanak ki ez intézetben, vagyis 500 liter tejet, melyből egy-egy gyermekre, mint fent mondottuk, $\frac{1}{4}$ liter tej esik. A 2000 adag tejnek tehát naponként 2000 zsemlye felel meg. „És ha ennél több gyermek jelentkezne, mi történnék akkor?“ kérdezém egy urnőtől. „Nos hát akkor több tejet és több zsemlyét adunk ki“. A tejosztás nov. 14-én kezdődött s így már mintegy 10 hét óta tart s hetenként több mint 14,000 adag tejes zsemlye osztatván ki, okvetlenül fölötte járnak már a 130,000 adagnak, mert január 9-én 8 hétről 105,800 adag tej és zsemlye kiadásáról terjesztettek elém kimutatást.

Budapest utcáin többfelé látunk ujabban a falakra szegezve szivalaku kék perselyeket, melyekre „Ingyentejet“ szavak vannak felírva s melyekbe a budapestiek egyik nyíláson át pénzt, a másik nyíláson cukrot hajigálnak be. Hallottam, hogy egyik-másik központi helyen némely napon 40 korona is van az ilyen perselyben, arról pedig épen most olvashatunk a budapesti lapokban, hogy egy budai tejnagykereskedő saját jószántából 19 nap alatt 2000 liter tejet osz-

tatott így ki, a budai oldalon éhező szegény gyermekek közt.

Imé két szép virág az emberbaráti szeretet mezejéről!

Csakugyan nem halt hát még ki közöttünk Istennek áldó, vigasztaló Szentlelke!

Csiky Lajos.

Három kérdés és felelet.*

Mindenekelőtt kijelenteni kívánom, hogy nem nagy kedvem van a vitatkozáshoz s éppen abban leli magyarázatát, hogy én, ki régebben nem egy két napirendre került tárgyban felszólaltam volt egyik másik egyházi lapban, sőt e téren többször kezdeményező is voltam: egy idő óta azt mondom: „hallgatás az én tudományom“.

S mégis ezuttal — kivételesen — szólni kívánok, habár röviden, azzal sem törődve, ha netalán akadnak olyanok, kik kifejezett nézetemmel homlokegyenest ellenkező felfogásnak hódolnak.

* Ezt a cikket szerzője személyiségére való tekintetből közreboacsátván, egész röviden és általánosságban megjegyzem:

a) Mikor olyan kérdéssel van szó, mint a zsidó szülők kis-korú gyermekének a megkeresztelése: akkor a dolog mélyére hatolni szerető ember előtt szóba sem jöhet az, hogy mit mond *Tóth Mihály* egy elvégre is iskolai használatra írt kézikönyvében. Hátha mégis tévedt *Tóth Mihály*? Valószínűleg *Fördös* is Révész is erre gondoltak, mikor *Tóth M.*-ra nem hivatkoznak! Pedig ők is „a hajdankor gyermekei valának! . . . — A tejszét a gyökerekre kell vetni s nem egyszerű cserhajazzal beérni. — S ha így járunk el, akkor tisztán áll előttünk a kérdés azonnal s okoskodásunk folyamán nem kalandozunk el olyan mezőkre, a hova eljutott az én tisztelt cikkirő barátom s a hol már az is kérdésessé válik, hogy egyáltalán van-e szükség arra, hogy valaki egyháztagnak legyen? Hiszen egyházunk és vallásunk „hitelvéi iránt a nem egyháztagnak is lehet elismeréssel és rokonszenvvel. Így rokonszenvet p. o. velünk az abszolút korszakban a híres egri érsek *Bartakovics*, kinek általánosan ismert ama nevezetes mondása: „most az egyszer magam is szeretnék protestáns lenni, csak hogy oppónálhassak a nimetnek“! De elvégre is ez a különben egész tiszteletünkre méltó rokonszenv mégis csak nem elegendő talán arra, hogy valaki megkereszteltessék? Vagy mi? Ajánlom tisztelt barátomnak, hogy még egyszer olvassa át figyelemmel azt, a mit írtam s a mit írt Révész *Bálint Sarkadi N. Imrének*. Miután pedig cikkirő nagy meglepetésemre bizonyos „izraelita keresztülők“ (!) is beszél, azok után, a miket erről egyszer s másszor már elmondtam, egyszerűen figyelmeztetem őt „Egyházi törvényeink“ 120. §-ára, ahol ez áll: „*keresztülők csak a keresztyén anyaszentegyház kebelébe tartozó egyének lehetnek.*“ Jó lesz ezt szem előtt tartani! Valamint meggondolni azt is, hogy ha e szerént a törvény nem engedi meg, hogy a keresztyén gyermek *keresztülője* zsidó legyen, vajjon azt megengedné, hogy *édes szülője* az legyen!? Ki írta azt a logikát, mely ezt a következtetést koncedálja?

b) A gyülekezet nélkül való istenitisztelet tartás kérdésében meg (eltekintve attól, hogy cikkirő megint *Tóth Mihályra* hivatkozik!) nem értett meg engem: mert különben a kémeri gyülekezet példájára nem hivatkozott volna. Én azt írtam: „*az istenitisztelet rendjének és idejének meghatározása mindenütt az egyes gyülekezetek joga; de ha ebben határozat van, ahhoz szigorúan tartsa magát a lelképásztor.*“ Én, mint kémeri pap ahoz tartottam magamat s azt semmi kincsért át nem hágtam volna. Senkit erőszakkal nem szabad és nem is lehet az istenháza látogatására kényszeríteni; de viszont mi legalább ne adjunk okot arra, hogy ha a megállapított rend szerént valaki élni akar a jó alkalommal, attól a harangozó megfoszthassa. Én mikor káplánom volt is, magam jártam mindennap a templomba, de azért mise kiszolgáltatására híveim közül senki nem gondolt.

c) A harmadik kérdésben egyetértek, de csak a lényegre tekintve cikkirővel. Minthogy azonban erre vonatkozó nézeteimet már lapunk 1898-ik évfolyamában kifejtettem, itt most e tárgynál tovább nem kommorálok.

Szerk.

Először is e kérdést teszem fel: *zsidó szülők gyermekét megkeresztelheti-e ev. ref. lelkész!* Felelet: Ha a 18. életévét betöltötte s szabad akaratból az ev. ref. egyház kebelébe átlépni akar, kellő előkészítés, az előírt formák megtartása mellett, feltétlenül *igen!* Ha pedig még e kort el nem érte, de a szülők határozottan, s minden kétséget kizárólag óhajtják, s erről tanuk előtt és aláírásával ellátott írásos nyilatkozatot állítanak ki s azt a lelkésznek átadják, mihelyt meggyőződött a lelkész a szándék komolyságáról, s emberileg szólva, biztosítékot lát arra nézve, hogy az általa megkeresztelendő gyermek az ev. ref. egyház tagjaként fog neveltetni, minden habozás nélkül *megkeresztelendő!*

Mielőtt némileg indokolnám e nézetemet, szükségesnek látom *Tóth Mihály* „Egyházzertartástan“ 73. lapjának eme szavait: „Különösen tekintve az áttérni kívánó *izraelitát*, megkeresztelheti lelkész, ha már a 18. évet betöltötte, de a kisebb korukat szülei tudtával és engedélyével. A szülők megkeresztelkedése esetében egész családjuk megkeresztelhető.“

Igy tanultuk mi ezt régen a „hajdankor gyermekei“, de azt hiszem ma is így áll ez! Ellenkező esetben nem tűrhette volna meg az egyházkerület, hogy ez minékünk ekként taníttassék annak idejében.

De az imént jelzettektől eltekintve is határozottan fentartanám kifejezett nézetemet, mert én senkivel nem zárnék soha attól, hogy az ev. ref. egyháznak hasznos és munkás tagjává lehessen a közel, vagy távol jövőben, azért talán, mert a szülők, habár lélekben az ev. ref. egyháztaggokkal egyek, de bármilyen elháríthatlan akadály folytán ők magok külsőképpen át nem léphetnek ugyan az ev. ref. egyház kebelébe, mindazonáltal gyermekeiket szívvel-lélekkel s komoly elhatározással ev. ref. vallásukká lenni s neveltetni óhajtják, akarják.

Ismertem én nem egyet, ki maga *izraelita*, *róm. kath. stb. vallásu* volt s mégis oly elismeréssel, rokonszenvvel viseltetett ev. ref. egyházunk, hitelveink iránt s ezt tényeivel beigazolta, hogy bizony akárhány egyházunk kebelében született s nevedett tanulhatott volna tőle! Olyan esetet is tudok, midőn ev. ref. szülők gyermekének *izraelita keresztülők* az árvaságra jutott keresztgyermeköket nem csak anyagi hű gondozásban részesítették, de annak ev. ref. vallásos neveléséről is híven gondoskodtak. . . . Hány ev. ref. keresztülők tanulhatna az ilyentől is? . . .

Mondhatnék még többet is, de „*sapienti pauca!*“ . . .

Csak ennyit még: „Engedjétek hozzám jönni a kisdedekeket!“ mondja Jézus.

Hát a keresztyénség ebredő korában hány meg hány pogány és zsidó gyermek lett keresztyénné! . . .

Második kérdésül ezt teszem fel: *Ha nincs templomi gyülekezet, tartassék-e templomi istenitisztelet?* Felelet: *Nem!*

Tóth Mihály „Egyházzertartástan“ a 61. lapján ez áll: „A mit a liturgus fenszóval olvas könyörgésében, azt a gyülekezet nemcsak hallgatja, hanem együtt mondja vele, együtt könyörög egész csendességben.“

Ha nincs hallgató, hol a könyörgést utánmondó? A lelkész és kántor liturgus; az iskolás növendékek „gyermek sereg“ tehát ez nem gyülekezet. Ha a pap gyülekezet nélkül imádkozik a templomban olyanforma lesz mint a „csendes mise“, holott még annál is vannak jelen gyülekezeti tagok. De meg ne adjunk alkalmat, hogy a derzsi atyafi felfogása általánossá legyen: „Bizony, bizony, imádkozhatnának is *érettünk* (talán azt akarta mondani az atyafi *helyettünk!*) tiszteletes

uraimék mikor mi nem érünk reá!... Mert hát az imádkozásra reá kell érnie mindenkinek s a pap nem lehet imádkozó gép. Azt hiszem minden kötelességét tudó és érző lelkész helytáll, mikor hivatalos kötelességét teljesíteni kell s ha istenisztelet tartás ideje van, akkor azt teljesíti s, nem egyebet. De, mikor a hívek nem mennek el az istenisztelet idején a templomba, nem látom át, miért kelljen akkor is a papnak s kántornak énekelnie: „Ha templomban megjelenek, A hol összesereglenek Felséges neved imádói: Velök együtt fohászok, Ugy tetszik mintha vigadva Ott volnék, hol a menny lakói, A te királyi székednek Előtte letelepednek.“

Azt még érteném ha „gyermek istenisztelet“ tartatnék olyankor a templomban midőn csak az iskolás gyermekek vannak jelen. Így cselekedtem én, ha jól emlékszem a millennium alkalmával — midőn előre gondolván, hogy oly nagy számmal fognak a hívek a templomba jönni, hogy az iskolás gyermekek nem férnek be, előre úgy intézkedtem, hogy midőn beveződik az istenisztelet s a gyülekezet tagjai távoznak a templomból, az iskolás gyermekek — tanítóik vezetése alatt — jöjjenek a templomba s nekik, külön — értelmükhöz mért beszédet tartva — külön tartottam isteniszteletet . . .

Am de nehogy valaki azt gondolhassa, hogy „Cicero pro domo“ beszélek megjegyzem, hogy nálam mindennap van templomi istenisztelet s Istennek hála szép számmal látogatják híveim a templomot, itt tehát mindig van „gyülekezet“ s mindig is tartatik templomi istenisztelet. De nem csinállok belőle titkot, hogy Kémeren, hol pedig vasárnap s ünnepnapokon tele volt a templom hívekkel, hétköznap vajmi ritkán volt „gyülekezet“ s így ritkán volt hétköznapokon templomi istenisztelet, pedig tanuskodhat mellettem épen e lap szerkesztője is, ki közvetlen hivatal utódom volt Kémeren, hogy a kémeri nép vallásos buzgósága, tántoríthatatlan hithűsége felül áll minden kétségen. E mellett, dicsekvés nélkül elmondhatom, hogy szeretett papja voltam Kémernek. S mégis a hétköznapos isteniszteletek legtöbbször elmaradtak „gyülekezet“ hiányában.

Harmadik kérdésül ezt teszem fel: *ev. ref. lelkész lehet-e országgyűlési képviselő? Felelet: Igen!*

Szerintem ezen két állás egyáltalában nem összeférhetetlen s nem csak nem hátrányos, sőt előnyös magára egyarányra nézve is, ha az országgyűlési képviselővé megválasztott ev. ref. lelkészek időt és fáradságot nem kímélve arra törekednek, hogy mint lelkészek is, mint képviselők is minél nagyobb hasznára legyenek az egyháznak. Ugy, de azt határozottan kikötném, hogy a vasárnapokat s ünnepnapokat okvetlenül egyházában töltse az orsz. képviselő lelkész s otthonlétekor minden lelkészi teendőt ő végezzen s *lehetőleg* köznapokon is. Midőn pedig Budapesten van az országgyűlésen, egyházában teljesen megbízható gyakorlott hivatali helyettesse, káplánja végezze a teendőket, de minél gyakrabban vegyen értesülést levél útján az egyháza ügyeiről s ne csak élő szóval, de levélben is állandó legyen a folytonos összeköttetése egyházával.

Ily módon semmi aggálya nem lehetne — szerintem — senkinek. Sőt talán ha egy helyett két buzgó, lelkiismeretes erő szolgálna az egyház ügyét, ebből előny származnék az egyháza nézve.

Igy tartom én teljesen összeférhetőnek a két állást.

Megjegyzem azonban, hogy ha országos törvény szerint, sem az országgyűlési képviselő, sem főrendiházi

tag nem lehetne egyetlen egyház papja sem, akkor bele nyugodnám abba, hogy az ev. ref. lelkész se lehessen, de ellen esetben nincs indokolva miért igyekeznénk mi magunk önön jogaink konfiskálására!

Sokat beszélhettem volna mind három kérdésre vonatkozólag még, de talán így is némileg tovább időztem e tárgyánál mint eleve szándékomban volt.

Istentől minden áldást!*

Gyula, 1902. jan. 20.

Dombi Lajos.

TANÜGY.

Reform. hithűség és áldozatkészség.

— Válasz Sütő Áron ev. ref. lelkész ur „Redivivus“ című cikkére. Megjelent a „Debreceni Protestáns Lap“ 1902. évi 1. számában. —

II.

Beismertem tehát, hogy az „eddig“ államosítások okai objectív és subjectív-természetűek voltak. Objectív (tárgyi) ok volt a *szegénység*, subjectív (egyéni, alanyi) ok volt *a) a meggyőződés, b) a téves felfogás c) a felületesség és d) az önzés.*

Önzés volt pedig az ok mindazon esetekben melyekben a lelkész vagy tanító az iskola államivá átalakulását saját anyagi jobblétének is előmozdítására felhasználta.

Azt követelni vagy kívánni, hogy a ref. tanító ne szolgáljon állami iskolában, igazságtalanság volna. Mert életviszonyait szabályozni, a rosszat vagy jót jobbra változtatni mindenkinek vele született joga. A meggazdagodást sem tiltja semmi. Am tegye hát, menjen át az államhoz. Én csak azt perhorrescálom, hogy ez az átérés az iskola államosításakor, és az illetők volt egyházának államosított iskolájában történjék, a már előbb kifejtett okoknál fogva.

Hogy volt e ilyen eset? Vizsgálja át bárki az államosítások ügyiralaít s ezek között az állammal kötött szerződéseket. Ezek felelni fognak én helyettem. Ugyanazért Sütő lelkész urnak azon kívánságát, hogy névszerint nevezzem meg, a kiket hibásoknak tartok — bár nem volna nehéz teljesíteni — nem teszem meg. 1.) mert én a forrást megneveztem, 2.) mert az én céloom nem az, hogy a békesség templomába gyújtó üszköt dobjak. 3.) mert az én gyógyszerem nem lehet méreg és gyilkos. Ha valaki ért ezek kezeléséhez és keveréséhez, és lelkiismerete megengedi neki azok használatát, ám tegye.

Mindig fájdalommal néztem a személyes harcot egyházi irodalmunkban, s határozott kívánságom, hogy azt e rákfenétől, ha másként nem lehet, a beteg résznek kimetszése által is *meg kell szabadítani.*

Véleményt szabadon nyilvánítani, bírálatot az író személyére és mindenre való tekintet nélkül függetlenül gyakorolni, nem csak a polgári, de az egyházi szabadságnak is lényeges alkotó része, sőt az egészséges fejlődésnek is szükséges feltétele. A bálványozott nagyságok, kiket a kritikával megközelíteni is majdnem egyenlő a becsületes munkálkodás teréről való leszorítással, a szellemi aristocralia le- és kinézésével, a céhbeliek kiesinylő gunyinosolyával, ép oly veszélyesek,

* Ezzel ez ügyet lapunkban befejezettnek jelentem ki. Azt gondolom eleget tettem az „audiatur et altera pars“ elveinek is. Szrk.

mint a félrevezetett, tévedésben tartott vagy nem kel-
lőleg felvilágosított közönség.

Egészséges közvélemény nélkül egészséges pezsgő
élet nincs, nem lehet.

Azonban más dolog a *tárgyat* a leghevesebb bi-
rálatokkal kíséreni, és ismét más dolog a gyanutlan,
senki személyét nem bántó, bántani nem akaró egyének
fejét a „*megbecstelenítő, gyanusító, insinuáló*“ kife-
jezések durva dorongjával ok nélkül bevérni.

De vissza térek tárgyamhoz a bíráló cikkhez.

En közgyűlési karcolatomban csak az *eddiggi ál-
lamosítások történeti okairól szóltam*.

Tudva levő dolog, hogy egyházunk legnagyobb ré-
szében — Istennek hála — még felekezeti iskolák van-
nak. Egy kis rész az, melyet az államosítás csapása
ért. Ezek nagyobb részét is az anyagi helyzet szigoru-
sága sodorta bele, más részét a jóhiszemű de hibás
fellogás. Volt azonban könnyelmű és önző eljárás is.
Ezek száma azonban az egyházak egyeteméhez képest
csak elenyésző csekélység. Mi okon lettek tehát az ösz-
szes, az államosítás által egy általán nem is érdekelt
és nem bűnös lelkészek és tanítók úgy oda állítva,
mintha azok is megvolnának becstelenítve? Kiknek lo-
vagias védője gyanánt lépett fel a lelkész ur? azoknak,
kik nincsenek is érdekelve? vagy ha érdekelve vannak,
nem hibások? avagy azokéul, kiket méltó megrovással
illettem? Az elsők részéről való közbelepés felesleges
volt. Ha pedig azok mellett tört lándzsát, kik hibás vol-
tukat magok is érzik: úgy e szomorú szereplés babér-
ját bizonynyal senki sem fogja tőle irigyelni; ha ismét
az államosítók között senki sem érzi magát hibásnak:
úgy a kirohanás csak don quijotei szelmalom harc volt.

Egy dologért mégis köszönettel tartozom. Régi
óhajom, hogy az államosítást előkészítő ügyiratokról
nyilatkozhassam. A lelkész ur ezeknek az ügyiratoknak
épen semmi vagy nagyon kevés értéket tulajdonít. Mert
írántam is, ki „*az életet csak az actákból ismerem*“
épen csak azért hajlandó „*elnézéssel és boesánattal*“
*lenni mert ez acták mutatják ki az odadobott vád
teljes értékét.*

Ha tehát az ügyiratok alapján construálható vád,
alap nélküli és semmis: *kétségtelen, hogy az alapul
szolgáló ügyiratok tartalma is alap nélküli és semmis.*

A ki az államosítást előkészítő ügyiratokat — ide
nem értve az állammal megkötött szerződést — tanul-
mányozta, kénytelen beismerni, hogy *soha ember éke-
senszölőbb megdönthetlenebb, ervekkal megokolt
ítéletet azokról nem mondott. Oly ember nyilatko-
zata ez, ki az ilyen okmányok értékét gyakorlat-
ból ismeri.*

Állítását én is aláírom. Én is arra a meggyőző-
désre jöttem, hogy *ezen előkészítő ügyiratok teljes
hitelre nem tarthatnak igényt.* Mert ezek *rend sze-
szerint* célzatosan, t. i. a mindig elérendő cél érdeké-
ben állítatnak össze; miért is, míg a földfogokban hé-
zagosak, az ítélet sötétségben s tájékozatlanságban ha-
gyók, addig a részletekben ellentmondók, a vizsgálat
megtévesztők. Lelkiismereti súlyos kötelessége azért kü-
lönösen az államosítási ügyekkel első sorban foglalkozó
tanügyi bizottságnak valamint a kerületi szakreferensnek
ezeket kellő óvatossággal fogadni, vizsgálni, s határozat
alapjául elfogadni. Hasonló kötelesség nehezkedik e
részben magára a kerületi közgyűlésre is.

Ha talán valaki tőlem azt kérdezné, hogy hon-
nan állítom ezeket? Feleletem az, hogy a cikkirő lel-
kész ur classicus tanuságán kívül bizonyosságom maga a
tanügyibizottság s különösen annak a referense. De ta-

nubizonyosság rá saját közvetlen tudomásom is. Nem
vagyok ugyan tagja a tanügyibizottságnak (bár igazi
hithűséggel óhajtanék benne szolgálni), de azért bátor-
ságot vettem magamnak arra, hogy a tanügyibizottság
ülésén, majd ülés után egy más napon annak tisztelt
referensénél megjelentem, az ügyiratokat áttanultam
azokból jegyzeteket készítettem. És ha Isten életem és
egészségemnek kedvezni fog, ugyan ezt jövőben is meg-
teszem s ha akkor a fentihez hasonló eseteket tapasztalok,
vagy előzőleg, vagy utólag a közgyűlés után, a
mint t. i. hozzá juthatok, nyilvánosságra fogom hozni,
s ezzel a Sütő lelkész ur kívánságának is eleget fogok
tenni.

Mi volt tehát célja annak a sokszorosan félre ér-
tett cikknek? Ha már gyarlósága miatt tartalmából ki-
vehető nem volt: nem fog ártani elmondani illetve
aláírni célzatát, mint a gyermek aláírja kezdő rajzának
p. o. hogy, „*madár*“, sejtteni akarva a gyarló erőlködé-
sen gyönyörködő apával, hogy a megrajzolt tárgy az
állat világnak melyik fajához akar tartozni.

Annak bizony egyetlen célja az volt, hogy a
mi szegény s külső támogatás nélkül fenn nem állható
egyházainkra a ref. hívek figyelmét felhívja s esdekelve
kérje a mi ref. egyházaink jövőendő sorsa iránt még
érdeklődőket, hogy mentjük meg ezeket az egyházakat
iskoláinknak felekezetünk birtokában és szolgálatában
megtartása által a jövőendőnek.

Cikkem során rámutattam arra, hogy felfogásom szerint
én csak egy módot ismerek és tudok erre nézve, ha t. i. az
egyházunkban mindinkább erősödő közönyt legyőzzük, s ha
a mindinkább hanyatló ősi áldozatkésztséget nem csak ki-
aludni nem engedjük, hanem annak tiszta lángját ma-
gosra szítjuk. Rámutattam, hogy ilyen célzatu indítvá-
ny 2. is volt a mostani kerületi közgyűlésen tárgyalva.
Az egyik az anyagiak által leginkább szorongatott be-
regi egyházmegyéé volt. E szerint a fenti célra „*egye-
temes iskolai alap*“ lett volna létesítendő, a másik az
én indítványom volt, mas alaku és más című, de egyéb-
ként a beregi indítvánnyal teljesen azonoscélu. A két
indítvány csupán a cél miként és mikor létesítésére
nézve tért el egymástól. A beregi indítvány azonnal és
az egyháyerület által akarta a célt létesíttetni, még
pedig, a mennyire a szükség elutasító határozati ja-
vaslatból combinálni lehet, a kerület által megállapi-
tandó módozatok mellett, úgy mindazáltal, hogy ez in-
tézmeny alapja egyedül, az önkénytes áldozatkésztség
lett volna.

Az indítvány elutasított.

En tehát, nem csak azért, mert ez a sajnálatos
eset megtörtént, de azért is, mert ha az „*Egyetemes
iskolai alap*“ létesítése a célba vett módon sikerült
volna is, azt én a nagy feladat megoldására elégtelen-
nek találtam; más részt pedig azért, mert az én igaz-
ság- és jogérzetem helytelen, méltánytalan és igazságtal-
lannak találja azt, hogy a nagy és *állandó* közszük-
séglet fedezésére épen csak az ügybuzgók, az egyház
jövőjéért aggódók, anyagi kötelességeiknek másként is
eleget tevők rovassanak meg — ha bár önkénytes —
adóval; én, mint említettem, az egyházak egyetemének
legfőbb kötelességéből folyó célját t. i. egyhá-
zunk fentmaradását s függetlenségét előmozdítani hi-
vatott olyan indítványt tettem, mely az önkénytes ada-
kozásból alakuló *egyetemes iskolai alap* mellett, az
egyházi törvényhozás által már behozott kényszer adó-
zásnak azaz „*az egyházi közalapoknak (domestica
cassa) igazságosabb és célszerűbb alapokra fektetése, s
az így befolyó összegnek a mostaninál helyesebb fel-*

használása által kívánta azt elérni vagy legalább megközelíteni.

Hogy miként kívánom én az egyházi közalapok ügyét rendezni, most csak jelezni óhajtom, kívánom:

1. az osztályba sorozásnak,
2. maximumnak,
3. az évi járulék egyszersmindenkorra megváltathatóságának föltétlen eltörlését s ezek helyett most
4. az államadó alapján leendő arányszerinti, később pedig ugyancsak az államadó alapján a progressiv megadóztatást s ez esetben a legkevesebb államadót fizetőknek ezen adó alól felmentését,
5. A közalapi vagyon külső és belső kezelésének megváltoztatását.

6. Az évi tiszta jövedelemből missziói célokra fordított 25%-nak tetemes mérséklését.

7. A közalapi vagyonnak bármilyen pénzintézeti részvényekben és kötvényekben elhelyezésének megszüntetését;

8. A már beszerzett ily kötvényeknek alkalmas időben, de mielőbb pénzre leendő átváltoztatását;

9. A közalapi vagyonból az eddiginél tetemesen nagyobbarányú összegeknek építkezési kölcsönül való kiosztását és pedig a legszegényebb egyházaknak kamat nélkül, a tehetősebbeknek pedig mérsékelt p. o. 5% tóli kamatfizetés mellett.

10. A vagyonezelés és ellenőrzés tekintetében az az egyházkerületek részére intensivebb befolyást;

11. S ha még nem volna meg, a közalapítványok kamatjöveldelme után adómentesség kieszközölését.

Az én indítványomnak kettős célja volt tehát. Az egyik: legszegényebb egyházainkon segíteni; a másik: ugyanakkor a törvény fogyatékoságán javítani. Azt óhajtottam különösen, hogy olyan tekintélyes testület utján, mint az egyházkerület, ismerje meg az egyházi törvényhozás a szegény adózó népnek a törvény hiányosságára vonatkozó nézetét, annak miként javítását célzó óhaját és vélekedését, mert a nép joga sem merül ki a pusztá adófizetésben.

A fenti két indítvány elutasítására vonatkozó közgyűlési határozatokat fájlaltam én.

Azt a hatást tették rám ezek a határozatok, hogy vagy nem törődünk egész komolyan szegény egyházaink bajainak orvoslásával, mert a ki a célt akarja, annak az eszközöket is akarnia kell; vagy ha akarjuk is a célt, a szükkeblőség nem enged éltető cselekedeteket cselekedni. Lelkesedésünk koronkint fellángol, mint a pásztor szalmatüze az éjben, de el is hamvad rögtön, mert nincs parázsának élő és ható képessége. A magyar lelkesültség a föllángolásban egyuttal ki is merül; sőt ide s tova óda jutottunk, hogy közgyűléseink, értekezleteink néhány nagy elme színes tüzi játékával, az utánna felhangzó freneticus tapsokkal, az egymás nagyságát váltig erősítő és dicsőítő tösztök elárasztó özönével céljukat érik. Még a családi összejövetel is botrány számba menne, ha minden negyed órára nem esnék egyegy émelygős dictió.

Jól mondta valaki, hogy ha a világ teremtését Isten a magyarokra bizta volna, az anquettek, banquetek és pohárköszöntők miatt még ma sem volna végrehajtvá.

Jól tudom én, hogy minden adó gyűlöletes, még az is, melynek fizetésére magunk kötelezzük magunkat, annál inkább az, melynek teljesítésére más által kényszerítetünk.

Amde a ki társadalomban él s akarja ennek sér-

tetlenül és épen fenmaradását, annak arra áldozni is kell. Hiszen az utolsó olvasó-egylet sem állhat fent támogatás alias adófizetés nélkül. Ha tehát mi, ami reform. társadalmunk egyes tagjait: az egyes egyházakat becsüljük csak annyira is, mint az utolsó falusi olvasókört: áldozni is kell azért. Hiszen *istenibb célja egy adónemnek sincsen, mint a közalapnak*: „egyházunk megerősödésére szolgáló azon célok megvalósításának elősegélése, melyeket az egyes egyházközségek, egyházmegegyek, és egyházkerületek *saját erejükből megvalósítani nem képesek*, mint p. o. szegény egyházközségek, szegény tanítók segélyezése, lelkesi özvegyek és árvák gyámolítása, hivatalviselésre alkalmatlanná lett szegény lelkészek nyugdíjazása.

Ha a gazdagok uri szenvedéyeik kielégítésére évenként ezereket és tizezereket, a szegények a maguk szerényebb mulatságaikra százakat, sőt a legvagyonatlanabbak is forintokat áldozni nem sajnálnak, bizony vétkes, sőt bűnös az a társadalom, az a kor, mely *magának Istennek* sem áldoz a közszükségre anyagi erejéhez képest.

Bizony, bizony vigyázzanak a vezetők és hatalmasak, kiknek szavától és tetteikben nyilvánuló áldozatkészségétől függ az egyházi társadalom irányítása. Kibeszélhetetlen az a felelősség, mely őket e részben terheli. Bizony ha példájukkal nem fognak hatni: hiába fogják mondogatni ama nagy napon: „*Uram! uram! nemde nem a te nevedbe tanítottunk-e?*“ és a hatalmasok: „*és a te nevedben sok hatalmas dolgot nem cselekedtünk-e?*“ Megdördült fölöttük az ítélet haragja; „*soha nem ismertelek titeket. Távozatok tölem álnokságnak cselekedői. Nem megmondtam-é, nektek előre, hogy: nem minden, a ki mondja nekem: Uram! uram! megyen be mennyországba, hanem a ki cselekszi az én mennyi atyám akaratját.*“ (Mát. VII. 20—22)

No, ha ez sem isteni akarat, úgy nincs többé Istennek e földön semmi keresni valója, de a mai egyházi társadalomnak nincs Istenhez semmi köze.

(Folyt. köv.)

Padrah Sándor,
kir. közjegyző s egyházkerületi képviselő.

KÖZÉLETÜNK.

Fizetés-kiegészítési illetmények és a gyámintézeti járulékok.

Azt hitte az ember, hogy úgy a negyedik évre majd csak rendbe jönnek és eligazodnak a kérdések, s nem lesz egyéb kívánni való hátra, mint az 1600 koronás kiegészítés fokozatos, de lehető gyors életbelépése. Mert hiszen a több-kevesebb érelemmel keresztültvitt megállapítások kifogásolható részei a kiigazítási kérvények következtében úgy a hogy korrekción mentek keresztül, s úgy látszott, hogy a kongrua-ügyben keletkezett nyugtalan mozgalom, mely egyházhatóságainknál is több ízben nem ok nélkül jelentkezett, elcsendesedik, s a rentlszer, mint a jó szerkezetű gép, minden zökkenés és fennakadás nélkül haladni fog a maga rendes útján. Hogy azonban a nyugodalmas, békés továbbhaladás színvonaláig még mindig nem érkezünk e, annak kétségtelen jeleivel találkoztunk épen az 1902. évi első felévi illetmények kiszolgáltatása alkalmával.

Nem arra akarok most reámutatni, hogy a kegyeleti időre igazság szerint jutható kiegészítő részlet elvonása nagy sérelmet s méltánytalanságot képez, mert végre is az egyetemes konventnek mult 1901. évi gyűlésében a 24. d) pont alatt kelt felterjesztésére érkezhett választ még nem ismerem; azt is figyelmen kívül hagyom ez uttal, hogy az ugynevezett káplántartási átalányok folyósítása körül akkora skrupulozitással jártunk el, hogy utoljára kifaragtuk magunkat a nyújtott segély egy részéből. Csak azokra a nehézségekre akarom felhívni a figyelmet, a melyek a gyámintézeti fizetetlen tartozások fedezésére levonásba vett vagy legalább vétetni célozott összegek elszámolása s általában e nyűgös kérdés elintézése körül felmerültek.

Köztudomás szerint — nem kevés meglepetésünkre — a mult évben tartott konventi tanácskozás 11. számú határozatában a 7. pont alatt kimondotta, hogy mindaddig, míg az összes lelkészi jövedelmek új felbecslése nem foganatosittatik és annak alapján új befizetési kulcs állapittatik meg, a kongruás lelkészek gyámintézeti járulékaikat kötelesek megfizetni azon többlet után is, a mellyel 1894-ben felbecsült javadalmaik kiegészítették. Hogy — eltekintve egyebektől — csak kivétel szempontjából is mekora károsodást idézett fel ez az intézkedés, sejtteni, következtetni lehet abból, hogy némelyik egyházmegyében az országos gyámintézet járulékok a régi alapon, másokban a kongrua tekintetbe vételével voltak kiróva. Ha valamivel korábban eszébe jut valakinek, hogy ebben a kérdésben jó előre döntést sürgessen a Konventnél: nem kuszálódnak úgy össze a szájak, mint a hogyan tényleg összekuszálódtak, az a közfelfogás sem alakult volna ki olyan erős mértékben, mely lehetetlennek tartotta az újabb járulékok kivetését a kongrua után is, a mennyiben az a régi kivetés alapján képző összeget 1200 koronán felül emelte volna is.

Az erélyes sürgetések ellenére is sokan elkövelték azt a mulasztást (hibának is nevezhetném!), hogy a most már fizetni kötelezett járulékot nem fizették be, holott, midőn némelyek egy összegben néha egész évi illetményökhöz egyszerre jutottak hozzá: sokkal könnyebb lett volna úgy az egyszersmindenkori mint az évi járulékokat befizetni. Én e lapban eléggé indokolt buzdításokat olvastam volt a mult évben, melyek a kongruás lelkészeket hathatósan kéri e tartozás rendezésére. Az egyházmegyei illetékes hatóságok is a belefáradásig küzdöttek, hogy a járulékok befizettessenek.

Mindezeknek ellenére a járulékok befizetése körül olyan nagy mérvű mulasztások, vonakodások merültek fel, hogy nem egy esperesi hivatal kifejezte azt a kedvezőtlen tapasztalatot, melynélfogva a lelkészek egy része (tisztelőt a szép számú kivételnek!) a kiegészítési illetmények folyósítása óta nagyobb hanyagságot tanúsít a befizetésekben mint annak előtte.

A hátralékok behajtását pedig az eddigi felsőbb hatósági intézkedések épen lehetetlenné tették. Köztudomású ugyanis, hogy a járulékoknak a kongruából való visszatartása tárgyában a miniszterileg megállapított s konventileg elfogadott szabályzat így szól: „a jövedelem-kiegészítési összegek kifizetésekor az említett járulékoszegekkel csak az illető utalványozási félvire esedékes részletösszegek tarthatók vissza“. Ugyde az egyházmegyék a járulékok kivetésével még eddig nem lehettek elkészülve arra az időre, a midőn az összegek folyósítottak, és így a félviri részlet fizetésekor az azon félvire esedékes járulékokat levonni, vagy visszatartani nem lehetett. Ebben a tekintetben jövőre sem biztathatjuk magunkat azzal,

hogy a rendes kerékvágásba zökkenünk, mert — főként a fokozatos kiegészítés teljes kivetele előtt — a bizonytalanság miatt a kivetést az eddigi rendszer szerint lehetetlenség előre foganatosítani.

Az eddig felmerült nehézségek elhárítása érdekében a folyó évi első félviri illetmény szétküldése alkalmával azt az eljárást kísérelte meg az egyházkerületi pénztári hivatal (természetesen a felsőbb egyházi hatóság engedélyével), hogy azoknak a lelkészeknek az illetményeit, a kik a járulékokat nem fizették be, nem a jogosult lelkész kezéhez, hanem az esperesi hivatalhoz juttatta. Ezt az eljárást kellett követni egyfelől azért, mert az egyes illetményeknek széttagolása s kétfelé való küldése (a kongruás lelkészhez a maradvány, e kezelő egyházmegyei pénztárhoz a gyámintézeti járulék) végtelen komplikálttá tette volna a kezelő egyházkerületi pénztár elszámolását, számadásának előállítását. A mai viszonyok szerint különben is annyi munka hárult a pénztári hivatalra, hogy semmi tekintet sem engedheti meg ezeknek a munkáknak újabb szaporítását. De másfelől az esperesi hivatalnak, midőn a pénz a kezénél van, módjában áll, hogy a hátralékos lelkészt persvadeálja arra nézve, hogy a hátralékokat is levonhassa a kezéhez juttatott kongruából, a privilegizáló szabályzat tilalma mellett is.

Ezzel azonban nem lesz elérve minden. Hátralékosok mindig lesznek, kiket ebbe a visszás helyzetbe nem mindenkor saját hibájok sodor. Azonban az eddigi mulasztások helyrehozását szerencsére nagyban megkönnyíti a kiegészítő összeg évenként remélt s folytonos emelkedése. Legyen szilárd tehát minden lelkésztársunkban az elhatározás, hogy hátraléktartozását a legelső alkalommal befizesse, s ne okozzon a vongatással magának is, az egyházi hatóságoknak is kedvetlenséget.

Az egyetemes Konvent pedig a mult évi konventi jegyzőkönyv mellékletében a 207. lapon olvasható szabálytervezet 8. §-ának végső passzusát pedig vagy módosítsa, vagy pedig értelmezze olyképpen, hogy az egyszersmindenkori díjak mint ilyenek, még ha befizetetlenül maradtak is a legelső évben, nem tekinthetők olyan „hátraléknak“ mely bár mely időszakra utalványozott kiegészítő illetményből levonható nem volna.

A kivetésnél pedig a kezelő egyházmegyei pénztár ne utólagos eljárást kövessen, hanem pl. az 1903-ra kirovando járulékok meghatározásánál az 1902-évi illetményeket vegye számításá alapján! Így az újabb év járulékait kiszámíthatja az 1902. évi július havában az akkor már teljesített utalványozás alapján, és a mennyiben ez december végéig be nem folyta: könnyű lenne a hátralékosok névsorát beküldeni az egyházkerületi pénztárhoz, hogy ezeknek az illetményei az esperesi hivatal közvetítésével legyenek kiszolgáltatva. Igaz, hogy így az esperesi hivatal dolga is szaporodik, de elejét veszi egy nagyobb dolognak, hogy t. i. közigazgatási uton hajtassa be a követelést. Aztán én úgy tapasztaltam, hogy a közvetítő kiszolgáltatásból az egyesekre háruló rövidség — a miért azonban kiki csak magát okolhatja — hathatós serkentés volt és lesz arra nézve, hogy a hátralékok tetemesen alább szálljanak, sőt idővel végleg elenyésszenek.

Hogy ennek a kérdésnek ellátása körül még mindig bizonytalan s nem egy nyomon jár a felfogás, eléggé igazolja e lap 4. számában olvasható s Petri Elek biz. előadótól kibocsátott s a nt. esperesi hivatalhoz intézett felhívás is, mely utolsó mondatában így ír: „Arra ké-

* Ez konventi intézkedés nélkül is magától értetődhetik. Szerk.

rem továbbá, hogy a kongruasegélyből az illető lelkészek *hátralékos járulékait* levonni sziveskedjenek". Mihez alkalmazkodjanak a nt. esperes urak? Ennek a felhívásnak tegyenek-e eleget? vagy a fentebb idézett kezelési szabályzat 8. §-ához ragaszkodjanak? Az előbbi esetben attól a szabályzattól térnek el, a melyet tulajdonképp a vallás- és közoktatásügyi miniszter alkotta, az utóbbi esetben pedig az országos gyámintézetnek jogos és kiváló tekintetű követelő érdeke szenved csorbulást. Egyik eset sem kívánatos. Azzal az ismételt buzdítással fejezem be azért ezeket a sorokat, hogy a pontos és lelkiismeretes befizetés által biztosítsák a kongruás lelkészek egyházi felsőbb hatóságainkat ebbe a dilemmába való jutástól. Végre is kisebb feladatot a járulékokat most befizetni, mint későbbre hagyni, talán arra az időre, a mikor a bekövetkező elhalás esetén az utódoknak jutó gyámdíjből kényszerül levonni azt a gyámintézet végrehajtó bizottsága.

R.—r.

Hogy ítélnék a debreceni baptisták, vagy kinek van igazsága?*

„Én vagyok a sanyarúság látott ember az ő haragjának vesszeje miatt. Engem vezérlett és vitt a setétségre, és nem a világosságra. Jerém. sir. III. r. 1—2. v.

Nagytisztelű szerkesztő ur!

Mielőtt szomorú tapasztalataimat és a velem történt méltatlanságokat előadnám, bátor vagyok e lap igen tisztelt olvasóközönségét egy kis türelemre kérni.

Hogy a rágalmazás, vagy a személyes sértés vádjába ne essem, jól meggondoltam mit teszek most, midőn a nyilvánosságra hozom azt, a mit eddig szégyenltem és resteltem.

De most kényszerítve érzem magam, mert egy belső hang azt diktálja nekem: „Kiálts, mert ha nem a kövek fognak kiáltani“ és mert ezt elhallgattad, az ítélet napján ellened sokan fognak tanuskodni; ez kényszerített arra, hogy megkérdezzem nagytisztelű urat mint lelkiembert és mint olyat, a kinek egészséges protestáns nézeteit és a szentíráshoz való ragaszkodását még minden alkalommal csodálтам.

Én ugyanis 1888-ban baptista lettem, körülbelül 15 éves lehettem, midőn megösmertem e népet.

Zsidó szülők gyermeke lévén, el lehet gondolni mit kellett szenvednem ez elhatározásomért; de én a szentírást olvasgatva, rátaláltam a nagy hitigazságokra; összeegyeztetve az Új-testamentomot az Ó-testamentommal azaz Ézsaiás 53. részével, bárha nem is neveltettem a nagy s bölcs főpap Gamáriel lábainál, mégis megtaláltam a Messiást, mint egykor Nátánael (Ján. ev. I r. 50. v.) és felkiálték mint ő egykor: „Rabbi, te

vagy az Istennek ama Fia, te vagy Izráelnek ama Királya.“

Tehát megtaláltam a Messiást, a ki jött Istentől először is a zsidókat, de minden pogány népeket is a nyomorból, a hitetlenségből megmenteni.

Valóban e tanoknak szenteltem életemet és nem adva semmit a világ guanyjára, fölvettem Krisztus keresztjét és követtem őtet hátul. Nem mondhatnám hogy a kereszt viselése nehéz volt; az Ur igája gyönyörűség volt az én lelkemnek. Öröm volt azt követnem, ki egykor így kiáltott: „Rókáknak barlangjok, madaraknak fészkek, de az Emberfiának nincs ahol lehajtsa fejét.“ Egészen elhagytam szüleimtől; de a zsolttárolónak szavaitól buzdítatva élt szívemben a tudat: „Ha az én atyám és anyám elhagynak is engemet, az Úr magához fogad.“ Így jutottam annyira, hogy követhessem Jézusomat, akit úgy szerettem, hogy érte életemet is kész voltam feláldozni; előttem semmi sem volt nehéz vagy drága, csak hogy a célt, melyet elébem tűztem elérhessem.

Földművelő nép közt dolgoztam, elsajátítottam tőlük munkájukat; velük jártam napszámra; igen ám de szüleim nesztét vették, hogy hol vagyok és haza vittek; de én ismét megszöktem és meg sem szüntem a vándorlástól, míg Nagyváradról Pestmegyébe Tahitótfaluba nem értem. Itt beálltam Kobzi István pásztor-emberhez bojtárnak. Életemnek ezek voltak leggyönyörűbb pillanatai, amit itt a Vérteshegység erdeiben töltöttem a gulya mellett, mert itt nyugodtan társaloghatam Istenemmel és a felkelő gyönyörű napot a legmagasabb hegyről imám és énekem által köszönhettem; de az élet viharaióban sem lágylt el szívem; mikor a legnagyobb égháboru közepette kiálltam a gulya elibe és mikor legjobban vert a jég, a bátorító énekem ez volt:

*„Hegyét, halmot ha borít vész,
Szívem lelkem Jézusra néz,
Értem élt s halt hozzá térve
Leszek néki öröksége.“*

Itt jutottam el annyira, hogy hitenről vallást téve meg is keresztelkedtem. Innen Meyer Henrik óhajára hogy ne maradjak pásztor ember, fölmentem B.-pestre és beálltam Fritz Armin ur nyomdájába tanoncnak. Itt kezdődtek lelki gyötrelmeim; mert úgy jártam; mint Luther, mikor mint szerzetes a legnagyobb isteni ihletéssel Rómába ment és ott látta, hogy mily gonosz életet élnek a keresztyének, mint tudjuk ezen szavakra fakadt: „Mennél közelebb van Róma, annál gonoszabbak a keresztyének.“

Itt kinyíltak lelkiszemeim; láttam, hogy nem mind arany, ami fényes; kezdtem kutatni, mivel a biblia kezében volt és abban irva találtam, hogy: „Tudakozzatok az írásokat, mert úgy tetszik hogy néktek abban örökéletetek vagyon. (Ján. ev. 5. r. 39. v.) Mennél jobban kerestem, kutattam, annál jobban rájöttem, hogy nem a nagy Isten és nem az Ur Jézus akarata az, amit e nép hiveitől követel, mert hasonlóan találtam ez erőszakos és sok keserű jajt és panaszt hallató szegény gyülekezeti-tagok szolgálatát az *egyiptomi kényszer-szolgálat*hoz. Kezdtém megrettenni, de kétségbe nem estem, hanem felkiáltottam ahhoz, akitől a segítség jő, hogy: „Uram nyisd meg az én szemeimet, hogy a te törvényednek csodálatos bölcsességét láthassam.“ (Zsolt. 119. r. 18. v.)

Az idő haladt, ekközben szerető atyámfiainak bizonyos pártokra szakadtak; nekem pedig egyik párt sem tetszett, mert nem az Ur Jézus igéjével harcoltak és nem voltam tagja egyiknek sem. Így telt el 8 esztendő; ekköz-

* A debreceni baptista gyülekezet (mert van már ilyen is! Imaházok ott van Berekt-utca 10. sz. alatt; mi már fel is kerestük őket személyesen!) egyik legértelmesebb tagja, — de a ki már ott hagyta őket, — írja hozzánk e leleplező sorokat. Különbben mi előttünk rég ismeretes dolgok azok, mikről a leplet, most egy arra nagyon is illetékes ember rántja le. Súlyt fektetünk azonban e leleplezésre; s azon lelkésztársainknak, kiknek e rajongókkal küzdelmeik vannak, melegen ajánljuk, hogy lapunk ezen számát valami uton-modon juttassák el a nép olvasó-köreibe. Hadd lássák, hadd olvassák hiveink, hogy ime most már nemcsak mi lelkészek ítéljük el ezt a külföldről hozzánk becsmpészett rajongást; hanem azok is, kiket nagy időközön át foglyul tartott. Szerk.

ben Debrecenbe kerültem és gondoltam, mégsem jól van ez így, 8 esztendeje még urvacsorát se vettem, ez nem keresztyénies eljárás. Az itteni baptista-gyülekezetbe kértem fölvételemet és itt föl is vetek és nőmet is fölvettek és meg is keresztelték; mert a 8 év alatt meg is nősültem.

Hogy-hogynem ismét kutatni kezdtem és gondoltam: ez mégsem jól van így, ha a felsőbb iskolák hallgatóinak kik egykor a nép lelkipáterjei lesznek, szabad „Lessing Náthánját” tanulni, miért ne szabadna nekem szembe szállani egy gyülekezettel és megmondani hogy, kedves testvéreim tudomástokra adom, hogy meggyőződéssem ellenkezik a titekkel; bocsássatok engem szabadon vagy fogadjátok el az én nézetemet, a mely gyülekezetünket kiemelné a vakságból és tévelygésből. Borzasztóan felháborított a tudat, hogy kedves előljáróm és szeretett testvérem Szücs Imre ur vizet prédikál, de bort iszik. Azaz értsük meg jól, ez az ur, ki megkövetelte* hogy a gyülekezet minden egyes leány vagy nő tagja, ha ruhát csináltat, ő hozzá vigye a kelmét, hogy elég szolid e vagy hogy lesz megvarrva. És még gyakran megesett az is, hogy a zsinórozás, vagy a betét le lett szakgatva

Igen, de azt Szücs ur nem vette észre, hogy kedves neje egy vasárnap öt-féleképpen is öltözik divatosabbnál, divatosabb ruhába; de persze ezt senki se látta meg. Talán én se láttam volna meg, ha nem kerestem el ez asszony bennünket folytonos zaklatásaival; mert az a jó (akarom mondani rossz) tulajdonsága volt hogy szeretett folyton inteni, feddödni, dorgálni, de ő magát szegény nem ismerte, a mi a keresztyéni életben a legnagyobb baj, még ha az illető predikátorné asszony is. Egy alkalommal (mert megjegyzendő az imaháznál laktunk) feleségem a diót megtörte a hajából szombat este, de apróra nem törte; no egyéb se kellett a kedves testvérnőnek, rárontott nőmre, hogy a diót ne próbálja mozsárban megtörni, mert az nagy bűn, hanem rostán törje által.

De testvérnő! a más szemébe meglátta a szálkát, a magáéba a gerendát nem; másik vasárnap ő szakgatta a kertből a salátát és mosta a kútnál. Erre persze figyelmeztetve lettem. Gondoltam jól van, hát a predikátornak szabad, a közönséges tagnak nem. Következett a zárt-óra vagy zárjelközt legyen mondva (a maró-óra) mert nálunk hívőknél ilyen is van, mikor egymást marjuk és elnyeljük, és ebben predikátor uram megyen elől. (Persze ezen lélek-nemesítő (?) viták estétől sokszor reggelig tartanak, tessék aztán dolgozni.) Egy ilyen zárt-órán azt a nagy bűnt mertem elkövetni hogy azt mondtam: vagy legyünk zsidók, vagy legyünk keresztyének, vagy tartsunk szombatot vagy vasárnapot és kinyilvánítottam, hogy ha azt tanítjuk, hogy „ne lopj” és mi lopunk, akkor jobb, ha hallgatunk; szóval kiütött a dió-törés, saláta-mosás, krumpli-tisztítás, tézta-gyúrás stb. stb. szunyog szűrések vitája, a melyekre azt mondom Pál apostollal: „Nem így kellene ennek lenni ti köztetek atyámfiai.”

Ezért ellenségeivé lettünk a predikátor-párnak meg egyes testvéreknek, kik azt hiszik, hogy a predikátor a gyülekezet feje; és olyanok is vannak a kik olybá nézik Szücs testvért, mint az Ur Jézust, tehát az ilyen atyafiáknak, de csak is az ilyeneknek nem tett, mikor igyekeztem kikorigálni a tévedést, hogy nem ember az egyház feje, hanem maga a Megváltó. (Táncsak nem akarunk pápát ismerni vagy mi!) Az

* Egyik predikátora ez a Szücs a baptistáknak. Szerk.

imaházról elköltöztünk, de mint keresztyénekhez illik, egymásnak szívből megbocsátottunk; de fájdalom Szücs Imre urnál és nejenél ez a megbocsátás csak színleg volt, mert nemsokára Szücsné asszony úgy nyilatkozott, hogy tudja ő miért maradt ki az ő neve a férje ordínálásakor az ajándék bibliából; mert én ellensége vagyok. Más alkalommal ismét kijelentette hogy ha én szólót énekelek a karba, ő nem énekel, és én észrevettem hogy engemet mellőznek, holott eddig csak én énekeltem. Megkérdeztem Hosszu István énektanítótól: nem azért hogy irigyeltem volna, hogy más is énekel, de tudtam hogy ez a megaláztatás és visszafizetés volt. Hosszu István énektanító azt mondta, jól sejtettem, a testvérné azt mondta: ha te énekel, ő nem énekel.

Szücs ur pedig csak szeliden mutatta meg, hogy megbocsátott, mert örökemlékezetnek okáért oda jegyezte az anyakönyvbe hogy „értetlen” azaz magyarul boldond. Hogy legalább majd a fiam is és utódaim is lássák, hogy én értetlen voltam. Kérdezem a nt. szerkesztő urat ki engem személyesen ismer hogy ilyen vagyok-e?*

Nagyon kényes helyzetbe jutottam; a szegény énektanítót nem akartam kenyerétől megfosztatni, mert tudtam, hogy ha megmondom, Szücsné asszony a megtesült paraszt-gőg mintaképe ezt neki soha meg nem bocsátja; tehát keserűségemet magamba zárva viseltem türelemmel és hagytam énekelni a predikátorné asszonyt; inkább én nem énekeltem. Magától érthetődik, hogy ezek után nem valami szívesen mentem a gyülekezetbe és még ehez járult az a körülmény, hogy nőm nagy beteg lett és nem mehettem egy vasárnap délelőtt. Délután jónak látta Szücs ur nálam látogatást tenni, de magával hozott még 4 tanút, hogy hallják őket is meggyőződésemet és velem könnyebben elbánhasson. Itt aztán kijelentettem, hogy nem hiszem el, hogy az amit ők Isten nevében művelnek, azt a jó Isten akarná, mert én úgy vettem észre és lelkemben megérlelődött mindjobban, hogy Jézus Krisztus a szabadságra hívott bennünket, nem rabságra és nem erőszakos szolgálatra. Azért bizonyos pontokat mutattam fel a szentírásból, melyeket ha elfogadnának tőlem csak javunkra válna és kiemelné bennünket sok tévelygésünkből. A pontok ime ezek:

1. A tizedről. (Missio.) Ezt minden hónap első vasárnapján felolvassák, hogy kisipolhassák mint Idvezítőnk mondja „semmi a jövő életre ne maradjon és ne legyen titok, hogy Isten azt nyilván meg ne fizetesse”, hanem már itt megfizetnek mindenkinek azzal hogy fölolvassák és persze azt is, a ki nem adhat, fölolvassák és így a szegénynek, ki szívesen adna, pirulva kell végig hallgatni neve után a mint nyomtatékosan ki mondják hogy e hora nem adott semmit. És így az atyafiak közt gyűlölség és versengés támad, mert a szegényt a ki nem adhat, fősvénynek bélyegzik és a javithatatlanokat ki is zárják. Pedig ez az én értelmem szerint evangéliomellenes. mert Megváltónk ez ellen prédikált Máté ev. 6. r. 1—4. v.-ig határozottan kijelenti, hogy: „ne tudja a te jobbkezed, mit tesz a te balkezed,” és Pál apostol is azt mondja: „ki miként vet, úgy arat.” S ezeknek az értelme az, hogy az erőszakos préselés soha áldást, boldogságot nem szült s nem szül soha. A tizedet határozottan Isten nem kívánja; ezt csak az

* Szívesen bizonyosságot teszek róla, hogy cikkiró, a mint én őt ismerem, egyike a legbuzgóbb keresztyéneknek és értelmes-ség tekintetében valamikor csak disze lehetett a baptisták gyülekezetének. Erről különben jelen cikke is tanulsággal szolgálhat-melyet én minden lényeg- és formabeli változtatás nélkül úgy köz-lök, a mint ő azt papírra vetette. Szerk.

emberek a telhetetlen emberek, a kik félnek, ha a népet a lelkiismereti szabadságra engednék, az adkozásban ők megfoghatkoznak. Én pedig tapasztalatból állítom hogy nem: Miért nem helyes a tized? A tized azért nem helyes, mert haszontalan szolgálunk vagyunk ha csak azt cselekeszszük, a mi parancsolva van, mert ebben határt szabni nem keresztyénies. És a tized nem is a mostani korra vonatkozik; ugyan hogy hasonlíthatunk össze egy Ábrahámot, Izsákot vagy Jákóbot egy csapó-kerti szegény emberrel? Mert ezekről meg van írva „hogy annyi vala az ő marhájok, hogy a földön határaikat kiszélesítették,” míg utóbbi, kit hűtlennek is bélyegez, vagy talán Anániás és Szafira bűnével is vádol. Pedig dehogy, nyissa ki csak a szeméit és nézzen szét, e szegény embernek sem megfelelő keresete, sem semminemű földi vagyona nincs; de pardon, mégis tévedtem, van 8 gyermeke, akikre ráférne, hogy legalább lábbeliről gondoskodnék az a nagy garral hirdetett testvéri szeretet. No de kérem, még ennek más ága is van; egy alkalommal felszólított egy illetőt, hogy miért adakozik oly keveset, és az illető keservesen elpanaszolta, hogy szegény neje tél-víz idején mezitláb van és gyermekei ruhátlanul fájlódnak, elégedjek meg azzal amit tehet. Hát kérem a predikátor ur ugyanazon szavakkal kipredikálta a szegény embert és őnéki azt ott végig kellett hallgatni, a mint elő lett adva, hogy az Úr annak nem oka, hogy a nejeinek cipője, a gyermekeinek ruhája nincs! A tizedet adja ki, mert az az Uré; tegyük zárjelbe (melyik uré?)

2. *A gyülekezet szolgálói kik lehetnek?* A gyülekezet szolgálói lelkigondozói csakis mint a nagymélt. vall. és közokt. miniszter ur kijelentette, legalább érettségizett emberek lehetnek. Ez az én legjobb meggyőződése. Mert ha a lelki gondozó nem arra hivatott ember, annak sok esetben drágán adjuk meg az árát, miről alább lesz még szó. Itt csak az én nézetem az, hogy a suszter maradjon a kaptafánál, a betűszedő a szekrényénél, a földművés az ekénél és a tanult ember, aki sok nélkülözések közt jut oda, hogy egy gyülekezetet vezethessen, használja fel e mesteremberek közül a gyülekezet minden tagját, ki arra képes, hogy a szent ügyet előmozdíthassa; hisz elég tág a mező a lelkiéletben, de semmiképpen nem igehirdetésre. Mert elvégre is az istentisztelet *nem komédia*, mit azzá tesszünk azzal, ha a szöszéket (például Mányó Károly ur) olyan ember foglalja el, a ki minden alaposabb képzettség nélkül lévén, hatot-vakot összevissza beszél, ugyanarra hogy a hallgató közönség nevetve rohan kifele, és ő mint a csirizre ragadt légy, hosszu kinlódás után ki vánszorog. *Oh ha est Spurgeon hallaná!*

3. *Az asszony a gyülekezetben ne szóljon.* (I. Kor. 14. 34—35.) Ehez nem szükség magyarázat, mindenki elképzelheti, hogy mehetnek ott a dolgok, hol asszonyok is presbyterek.

4. *Megbocsátás.* (Máté ev. 6. r. 14 - 15. v.) Azt kérdezem, hogy ha megbocsájtjuk valakinek a bűnét, szabad-e ezt neki bűnül felróni örök időn, hogy még gyermekei is megtudják, mint az nálunk szokás, hogy kiküldik az embert és háta megett jól kimossák az ingét, és ha valaki valamiben megesett, az örök időkre megbélyegzett ember. Pedig ha megbocsájtunk felejtünk is, vagy ne bocsássunk meg.

5. *Az imaház istennek szenteltetett hely, hol illetlen dolgokat tárgyalni nem illő.* „Az én házamat latrok barlangjává tettétek.” Hogy e pontra mi indított, azt igazán nem fejtegethetem.

6. *A vasárnap tisztázása, az az a hétnek első*

napja, nem az ó-testamentomi szombat, hanem a kegyelet ünnepe, melyet az első keresztyének megszenteltek azzal, hogy azon gyűltek egybe imádkozni; és erre indító ok az volt, hogy Idvezítőnk ezen a napon támadt fel; egy ilyen napon küldé el Szentlélkét, ama ígért vigasztalót stb. Tehát e nap felől ne legyünk tévelygésben. Hogy van az Isten népének egy szombatja, az határozottan igaz; és lenni is kell, de a szombat megünneplésében is úgy kell eljárunk, mint világosság fiaihoz illik, nem hogy pl. akkor 1 krumplit megtisztítani nem szabad, tészta gyurni nem szabad stb. stb. ilyesféle dolgokat nem lehet a szegény embertől követelni s nem is ezt tanította a Krisztus, ki határozottan nem róta meg az éhező tanítványokat, a mikor a kalászokat szakgatták szombat napon. Vagy nem jelentette e ki nyíltan: „Ha a te barmod a verembe esik, nem vonszod-e ki szombat napon.” Pedig a mi reglamánk azt tartja, hogy ha a szegény embernek egyetlenegy malacocskája vasárnap rosszul lesz, nem szabad azt leszurni, hanem veszni kell hagyni, mert az Úr úgy akarja. Én pedig azt mondom: A mi *Istenünk nem a gonosz-ságnak Istene, hanem a jónak.* A mi *Megváltónk* a ki az éhező sokaságot, nem bocsájtotta el éhesen, hanem megelégitette őket, ez a *Megváltó* azt sem akarja, hogy a szegény ember és családja ilyen áldozatot hozzon. És ha ilyen áldozatot hozunk, hasonlóak vagyunk a szegény pogány nőhöz, ki azt hiszi, hogy forrón szeretett gyermekét, a Niagara folyamban levő kajmánoknak kell oda dobni, mert ez áldozatot az ő bálvány-istene kívánja. Oh hogy ölelgeti, csókolgatja, (mert hiszen a pogány anyának is van szive) és mégis oda dobja, mert ez a reglama. Ne tévelyegj tek atyámfiai!

7. *Miféle alapon tiltatik ki az, a ki valami bűnben megesett, de később bűnét megbánta a nyilvános istentiszteletről?* Semmi alapot nem talállok arra, hogy egyik bűnös ember a másikat az istentisztelet helyéről kitilthassa.

8. *Kötelességünk gyermekeink iránt.* Ezt a kötelességüket sem teljesítik baptisták, a sok példa dacára is, mi előttünk volt, hogy mi lett gyermekeinkből, kik a különböző felekezeti, vagy állami iskolákba jártak, szüleiknek gunyolói, annyira, hogy szüleik békességesen még a házi-istentiszteletet sem tarthatták meg tőlök. De utoljára nem is kívánhatjuk, hogy bármelyik felekezeti- vagy állami tanító nekünk baptista gyermekeket neveljen. Tehát kötelességünket itt is elmulasztottuk, és ennekároskövetkezményeit látjuk abban, hogy (Meyer Henrik nem sokára megünnepli 50 éves jubileumát annak, hogy a baptizmust Magyarországra hozta.) ennyi idő alatt nem voltunk képesek gyermekeinkből egyetlenegy érettségizett hitszónokot sem a gyülekezetek élire állítani, és most hallani kellett a nagymélt. vall. és közokt. miniszter ur ama kijelentését: „Bizonyos aggályaim vannak, a miatt, hogy a lelkészek legalább nem érettségizett emberek.” Hogy e kijelentés mily alapos és indokolt, azt csak én tudnám elpanaszolni, aki annak, hogy a lelkigondozó ur nem érettségizett, szóval nem képzett egyén volt, mily drágán fizeltem meg az árát. A dolog úgy történt, mint fentebb említém, hogy nöm nagy beteg volt és a lelki gondozó ur, ki azt tudta, hogy házamnál mily nagy baj van, mert ott volt 5-öd magával, jónak látta a nagy beteg nőt bizonyos szót sem érdemlő asszonyi pletyka miatt a gyülekezetből kizárni (egyházi-fenyítékben részesíteni), és azt küldöttei által, kik szintén oly finom érzékű emberek voltak, mint küldőjök, tudtára adni kiméletlenül a nagy betegnek. El lehet képzelni ennek következményeit, hogy itt mit

szült az, hogy a hitszónok nem művelt, képzett és nemes szívű ember volt; majd az anyát és hitvest vesztettem, mert a beteg annyira szivére vette, hogy magánkívül volt és állapotja még sulyosabbra változott. Pedig a szentírásban azt találjuk, hogy: „Beteg valaki ti köztetek, hívassa az egyházi szolgát és imádkozzanak a betegért.” (Jakab l. 5. r. 14—15. v.) és még mást is mond ugyanott: „Ha bünt cselekedett megbocsáttatik néki.” Tehát ne egyházi átkot hozzanak a beteghez.

9. *A szegények ügye rendezése.* Nálunk ez a legszomorubb ügy; a mi szegényeink a legmostohábsorsnak vannak kitéve, mert a szegény, ki mindenét odaáldozta, és semmi nélkül marad, ha annyira jut, hogy kérnie kell, hát adnak ugyan neki de kölcsön, és az illető szegénynek csak terhet és adóságot ráknak a vállára és nem hogy apadna e teher, hanem idővel nő, holott ezt egy oly pénztréből tesszük, a mely arra van hivatva, hogy onnan osztogassunk és jót tegyünk, de nem hogy kölcsön adjunk, mert ezzel rajta nem segítünk.

10. *Az előismerés.* Nézetem szerint a hitet, az embernek legszentebb meggyőződését, soha polgári törvényekhez szabni nem lehetett, mert a lélek, minden földi törvényen és erőszakon túl szárnyalva száll Istenéhez, és a törvényt csak addig töltötte be, ameddig az Isten akaratával nem ellenkezett; de mikor a törvény azt követelte, a mi Istenellenes és bűn volt példa reá a sok ezer közzül Dániel könyvében 3. r. 16—17., akkor az ember a törvény alól felmentettnek érezte magát. Mikor a törvény a három zsidó férfiutól azt követelte, hogy az arany álló képet imádják, inkább készek voltak meghalni, mintsem a képet imádni. De hát melyik törvény, adhat arra nekünk szabadalmat hogy a mi missionariussaink, nyakukba vegyék az országot és a különböző egyházakból híveket halásgassanak? Mert a baptisták Jézus ama szavai: „Menjétek el széles e világra és tegyetek minden népeket tanítványokká” (Máté ev. 28. r. 19.), ugy értelmézik, hogy nekik nemcsak szabad, de kötelességök a más hitfelekezetűek közzé betolakodni s ott prozelitákat fogdosni. Erre pedig egyszerű ember letemre ugy itélem, nem adhat jogot a nagymélt. vall. és közokt. minister ur sem. Mert ha erre jogot adna, akkor a Temesvárról kitoloncolt mormon apostolt is törvény ellenesen tiltották ki, mert itt vallás-szabadság van.

És most kérdezem a nt. szerkesztő urat és az elfogulatlan ítélő közönséget, hogy ezekben a pontokban talál-e oly halálos bünt, a mit az Irás tilt! vagy a mi az evangéliumi szabadság elvével ellentétben áll? S vehető e komolyan az a magát protestánsnak valló felekezet, melynek tagjai egy testvéröket, csak azért, mert a lelkiismerete szerént ilyen indítványt tett, rendőrrel vezettetik ki az imádság házából? Pedig a debreceni 68-as számú rendőr sokat tudna e tekintetben beszélni! . . . Végezetül pedig atyámfiai: „A betű megöl, a lélek pedig megelevenít.”

Őszinte tisztelettel:*

Stern Herman.

* Rég megírtam egy külön füzetben, hogy nálunk a baptiszmusnak azért van talaja, mert nemcsak olyan ügyes szélhámosok vannak, kik ez uton kasza, kapa nélkül husos fazekakhoz jutnak, hanem azért is, mert a mi becsületes egyszerű jó népünk lépze meg: hisz nekik s hagyja magát felültetni. De a ki nek az Isten szemeit — mint e cikk írójának, — felnyitja, az azonnal belátja, hogy nincs erre a szektáskodásra semmi szükség! A kálvinizmus keretein belül sokkal igazabban megtalálhatja a hívő lélek azt, a mit szomjuhozik, mint e rajongó felekezetnél, mely immár annyira ment, hogy naptárain lefestve mutogatja nemcsak az örök halált, hanem az örök életet is! Cikkirő pedig legyen egészen nyugodt; okosan ítél s adjon halát az Istennek, hogy szemeit megnyilatkoztatta.

Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

DR. BACZONI LAJOS.

Egy becsületes, egyeneslelkű, szókimondó, az ideálokért nemcsak lelkesedni tudó, hanem azokért utolsó lehelletéig még saját erején felül is nagy önfeláldozással küzdő, az élet viharai-ban sok megpróbáltatáson átment, — harchoz, munkához szokott, sokak által sokszor félreértett, — de még elvi ellenfelei által is mindig becsült, gazdag talentumokkal megáldott s a testi szenvedések tövises útját végig járt nemes ember dőlt ki sorainkból folyó hó 29-én reggel 7 órakor. *Dr. Baczoni Lajos* azáltalá annyira szeretett debreceni főiskola jogakadémiai tanára, a tiszántuli egyházkerület világi aljegyzője, az egyetemes tanügyi bizottság tagja, — lapunknak egykor több éven át felelős szerkesztője s míg napról-napra sulyosodó betegsége a tollat kezéből ki nem vette, mindvégig szorgalmas munkatársa itt hagyott bennünket hű barátait s hitűnk szerént ott áll immár koronázott fővel széke előtt az Örökévalónak, ki „sanyaruságlátott” gyermekén megkönyörült, kivette őt a sáros fertőből s „lábaít szép egyenes köre el felhelyeztette”. Majd lesz valaki, — hiszszük, — ki az elhunyt „Derék” részletes életrajzával lapunk olvasóit megismerteti. Mi most ravatala felett csak igaz fájdalomunknak adunk kifejezést s résztveszünk a mérhetetlen gyászban, mely az árván maradt családot vigasztalhatatlan siralomba döntötte. Temetése folyó hó 31-én délelőtt 10 órakor volt, melyen ugy a vidék, mint a helybeli közönség impozáns számban jelent meg s bebizonyult ismét, hogy az igaz érdem még a koporsóból is kitör s eget kér magának. A kihült hamvak felett *Mitrovics Gyula* mondott remek imádságot. Minden szaván megértett, hogy szivből fakadt s ajkán az őszinte érzelem hurjai zengettek. A sirnál az elhunyt-nak kartársa *Dr. Helle Károly* vett búcsut a barától és igaz embertől, — egyszerű, keresetlen de annál közvetlenebbül ható szavakban. Szeretett barátunk! Szívünkhez oly közel állottál . . . hiszszük majd találkozunk! Különben vettük a következő gyászjelentést:

A debreceni ev. ref. főiskola tanári testülete mély fájdalommal jelenti, hogy *Dr. Baczoni Lajos* a főiskola jogakadémiájának ny. r. tanára életének 51. tanári működésének 27. évében elhunyt. A boldogult hült tetemeit folyó hó 31-én, délelőtt 10 órakor kísérik örök nyu-

galomra, az ev. ref. egyház szertartása szerint. Debrecen 1902. január 29. Béke lengjen a kiváló tanár és szeretett kartárs hamvai fölött!

— **A dunamelléki egyházkerület új főgondnoka.** a dunamelléki egyházkerület Szilágyi Dezső halálával megüresedett főgondnoki széke immár be van töltve. A gyülekezetek, illetőleg a presbiteriumok szavazatai következőleg oszlottak meg: *Darányi Ignác* földmivelésügyi miniszter kapott 157; *Hegedüs Sándor* kereskedelemügyi miniszter 141; *Szilassy Aladár* közigazgatási bíró 7; és *Adám András* kuriai bíró 1 szavazatot. Így tehát általános 8 szó többséggel a dunamelléki egyházkerület főgondnokává *Darányi Ignác* földmivelésügyi miniszter választott meg. Adja Isten hogy székében tovább üljön, mint boldogult elődje, s főgondnokságát maradandó alkotásokkal tegye korszákoszá.

— **Biró Lajos mint debreceni theologus.** Egy világjáró, sőt immár világhírű tudósról írnak a hazai lapok s bámulattal vegyes lelkesedés közepette magasztalják nevét annak a férfinak, ki tudományozomja által üzetve évekkal ezelőtti *Uj-Guineába* vándorolt ki, azzal a heroikus elhatározással, hogy az exotikus és gyilkos klíma alatt vagy vértanujává lesz a tudománynak, vagy dicsőséget szerez a világ előtt a magyar névnek. Más kultur-népek gazdag honoráriummal sietnek az ilyen apostolok támogatására s milliók érdeklődése és rokonszenve kíséri vándorutján a merész világjárót, ki előre is biztos lehet a felől, hogy ha sorsa életét kívánja áldozatul, elfeledni nem fogják soha. Az a magyar tudós, kiről szólaní akarunk, t. i. *Biró Lajos* 5 év előtt nagyon szerény anyagi eszközökkel s csak kevesek által észrevéve indult a tengerentúli földekre. Hogy vissza többé soha nem tér, maga is hitte; más is biztosra vette. S íme, a mint olvassuk, ma már utban van hazafele . . . ! A nemzeti muzeum címére évek óta szorgalmasan küldözgeté rovarokkal és növényekkel megrakott óriási ládáit, melyek jelt adtak felőle, hogy él s folytatja munkáját, mely mint egyik lapban olvassuk, „a magyar tudományos munkák között páratlanul álló“. *Biró Lajos*, ha nem sokára haza jön „csodálni, szeretni és magasztalni fogják“ Ismerik immár az angolok is, a kiknek számára, hogy megélhessen, szintén gyűjtögetett. Kevesen tudják azonban felőle, hogy ez a nagy ember valamikor itt tanult a debreceni kollégium falai között s itt lépett arra a pályára, mely annyi nélkülözés és viszontagságon át, a dicsőség Parnassusára vezetett. Pedig csakugyan így van. *Biró Lajos* az 1875-76. iskolai évben debreceni 1-ső éves theologus volt. E lapok felcélós szerkesztőjének testi-lelki jó barátja. Közös barátság fűzött bennünket *Nagy Antalhoz* egy tasnádi születésű, eszes, komoly és jó fiúhoz, ki később mint a budapesti orvostani egyetem hallgatója hunyt el. Maga *Biró Lajos* is tasnádi fiú lévén, keltőjök között a viszony még szorosabb volt s főként ketten versenyeztek a pálmáért, melyről mindjárt megemlékezünk. Különb *Biró* igen szelid lelkű, mindig derült kedélyű s tehetséges theologus volt, ki az első félév végén a grádusban 2. eminens lett. Ekkor történt azonban valami, a mi *Biró Lajos* életében döntővé vált. Valamelyik kollégiumi alapítványból (hogy melyik volt, bizonyosan már nem emlékezünk!) 80 forintos pályadíj tüzetett ki azon ifju ember javára, a ki összegyűjti „*Debrecen téhelyröpüit*“! *Biró* és *Nagy Antal* azonnal határozta. Pályázni fognak. Még pedig külön . . . külön, hogy a sarkantyú aunal élesebb legyen. S kezdetét vette közöt-

tük a legnemesobb és sokszor a legmulatságosabb verseny. A Nagyerdőt s a Cserét minden héten együtt járták be, s ha egy dögöt, vagy allati hullát találtak valahol, azt a „*dögészekért*“ nemcsak azonnal átkutatták, hanem gondosan felvették s nem egyszer messze távolról behozták a Fűvészkert egyik zugába s ott elrejtve aztán napokon át lesték keresték benne a birni óhajtott dögevő rovar. Ez így ment tavasztól fogva egész nyáron át. De a versenyben *Biró Lajos* lett a győztes, főként azért, mert *Nagy Antalnak* az érettségi vizsgálatra kellvén készülnie annyit nem barangolhatott, mint *Biró*, ki ettől kezdve ugy annyira a bogarászatnak élt, hogy a második félév végén az eminens theologus már a *nem vizsgázottak* sorába került! Hanem gyűjteménye, az aztán nagyszerű volt! A determinálásokat *Dr. Török Józseffel* a debreceni kollégium egykori hírneves orvosával és tanárával, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjával együtt végezték; ez a férfiu látta el *Biró Lajos* utasításokkal és a zománcos bogarak megöléséhez szükséges nikotinnal. Később *Biró* Dr. Töröknél házi nevelő lett. A *Biró* gyűjtése olyan arányokat öltött, hogy a determinálásba be kellett vonni *Frivaldszky*-t is a budapesti nagy szaktudóst; eddig nem ismert új fajokat és specicseneket fedezett fel *Biró*, melyeknek aztán *Frivaldszky* segélyével neveket is adott. Így tett nagy szolgálatokat *Biró Lajos* a tudományos rovartanak már ezen első, diákkori felépésével. Gyűjtése iránt csakhamar általános érdeklődést keltett a kollégium falai között s maga az ifjuság is segélyére volt feladata megoldásában. Így p. o. emlékszünk, hogy a futoncz fajoknak egy felettébb ritka és becses példányát a „*Carabus Clatratus*“-t F. Ö. tanulóársunk (most valahol kir. járásbíró) egy este a Csorba gáton fogta meg s hozta fel *Biró Lajos* számára. Ha e sorok valamikor *Biró* kezébe kerülnek, ő ez epizódra bizonynyal vissza fog emlékezni, mert ezt a ritka bogarat tőle Dr. Török kedves erőszakossággal csakhamar a saját maga gyűjteménye számára konfiskálta, a mi felett *Biró* sokáig méltatlankodott. Hogy milyen volt a *Biró* gyűjteménye, azt semmi sem jellemzi jobban, mint az, hogy noha a pályázati feltételekben ki volt kötve, hogy a pályanyertes gyűjtemény a kollégiumé lesz, mikor a bíralók a *Biró* gyűjteményét meglátták, méltánytalannak találták volna, hogy azt megtartsák, tehát visszaadták az érdemes fiatal tudósnak. Ezután *Biró* csakhamar megvált Debrecenről. Dr. Török közbenjárására, kinek a testvérbátyja *Török Pál* akkor a dunamelléki egyházkerület püspöke volt, Budapestre ment theologusnak. Itteni életét részletesen már nem ismerjük, de annyit tudunk felőle, hogy ideje nagy részét itt sem a tantermekben töltötte, hanem kint a Gellért-hegy oldalán, meg a Zugligetben s más olyan helyeken, hol gyűjteményét gazdagíthatta s tudományos szenvedélyének élheteti. Élete többi része már inkább ismeretes. Mi csak ennyit akartunk felőle feljegyezni, s most mikor a Nemzeti-Muzeum, meg a Természettudományi Társulat, meg más intézetek, a mint olvassuk, méltó fogadására nagy előkészületeket tesznek az ifjúkori barátság meleg érdeklődésével köszöntjük mi is őt, kivel a kollégium falain kívül azután az életben csak egyetlen egyszer találkoztunk, szülőhelyén Tasnádon, a hol akkor mint phylloxera biztos a magyar kormány kiküldöttéként működött. Ez is azonban nagyon régen volt már. Isten hozza, vezérelje őt haza szerencsésen mielőbb! E. L.

— **Karcagon** a „*Kis Tükör* olvasó-szövetsége“ szépen folytatja missziói munkáját. Megtartotta az evangéliumi keresztyének imáhetét is az ipartestületi olva-

sóteremben állandóan növekedő számu érdeklődő közönség jelenlétében. A szövetség tagjain kívül még mások is sokan voltak a hallgatóság közt. A rendezőség minden összejövetel végén nyomatékos hangsúlyozással hívta fel a közönséget a templombajáráásra s lelkes szavakkal buzdította azokat is, kik templomba nem is igen járnak, kik egészen elszoktak attól s ide is csak a kíváncsiság hozta őket, hogy szeressék az anyaszentegyházat s annak fejét a Megváltó Krisztust és anyaszentgassák az Istenigéjét. Az ingadozókat pedig erősítették az egyház hűségben. Vasárnap pedig első felolvasó összejövetelét tartotta meg a szövetség. És ezután is minden vasárnap tart ilyen evangyéliumi összejöveteleket egészen Pünköstig. Isten áldása legyen rajta!

— **Lelkészi beiktatás.** F. év január 26-án volt Csernák Béla újonnan megválasztott furtai lelkésznek a beiktatása. Az egyházmegyei lelkészek közül egyedül Veress István révi lelkész jelent meg. Csernák Béla, ez az ifju buzgó Timotheus János XXI. 15. alapján meseteri módon fejtegette az anyaszentegyház és a lelkész közötti ideális viszonyt. Fejtegetését, lelkesedéssel teljes előadását elragadva hallgatta a furtai vallásos nép, a mely ragaszkodásának az ifju lelkész személyéhez meghatólag adott kifejezést már eddig is. Délben Bata Péter jegyző vendégszerető házában gyűltek össze az ifju lelkész s vendégei. Este pedig az iskola termében az egyházközség tagjai adtak bankettet az új lelkész tiszteletkre, a hol a szokásos köszöntők sem hiányoztak. Egyszerű emberek ajkiról hangzottak itt el bámulatot keltő vallásos szemléltető beszédek. Szívből üdvözöljük a jelesen képzett ifju lelkészt ily derék nép között.

Szerkesztői üzenet.

„Trias”. Most már több ilyen dolog nincs bent. Jöhet a tettek, hogy mikor? Az egészen töltetek függ, én rendelkezésteikre

állok, annyival inkább, mert én is azon a nézetem vagyok, hogy teljesen kiformalódott közvéleménnyel lehet csak a végleges döntést meghozni. — **Cs. A. Peér.** Mihelyt terünk és időnk engedi, hozni fogjuk. — **J. K. Nagyvárad.** Szakszerűsénekügyünk előmozdítását célzó közleményeinek mindig helye van lapomban. Csak arra kérem mind önt, mind azon igen tisztelt munkatársainkat, kik ezzel az ügygyel foglalkoznak, hogy a *mennyire ez kivihető!* a *kottajegyeket* mellőzni sziveskedjenek. Ezekhez ólombetűk Debrecenben csak egyetlenegy nyomdában lévén s az azok kiszédéséhez is csak kevés nyomdász értvén, nekünk a kottanyomás mindig felettél sokba kerül. **B. J. Patóháza.** Köszönöm. sort keritek rá.

Tartalom-jegyzék: Az emberbaráti szeretet mezejéről. Csiky Lajos. — Tárcza: Levél a Szerkesztőhöz. Rácz Károly. — Három kérdés és felelet. Dombi Lajos. — Tanügy: Reform. hithűség és áldozatkészség. Padrah Sándor. — Közéletünk: Fizetés-kiegészítési intélmények és a gyámintézet járulékok. R.—r. — Hogy itélnek a debreceni baptisták, vagy kinek van igaza? Stern Herman. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **ERŐSS LAJOS.**

Pályázat.

A turai segédlelkészi állásra, melyhez 500, azaz ötszáz korona fizetés teljes ellátás van kötve, ezennel pályázatot nyitok. Az állás azonnal elfoglalható.

Tura, u.-p. Nyir-Bogdány, 1902. január 26.

Szabó Zsigmond,
ev. ref. lelkész.

Hazánkban

a szolid cég mintaképeül jelölik meg *Neumann M.* Magyarország legnagyobb és legrégebb férfi, fiu és gyermek ruha telepét. Ezen 55 év óta fennálló üzlet már megalapítása után a legjobb hírnévre tett szert, melyet azzal érdemelt ki, hogy ritka lelkiismeretes és pontos kiszolgálásban részesítette vevőit. Különös figyelme arra irányult, hogy csak jó minőségű árut használt és ezeket a legjobb munkásokkal dolgoztatta fel. Az árak tekintetében az ország legnagyobb forgalmu ruha telepe, mint ma is — ugy mindenkor a legolcsóbb volt. A hűvös idők beálltával a szülőknek egyedüli gondját a gyermekek kiruházása képezi. A meleg ruha éppen ugy szükséges az egészség fentartására, mint a táplálék. A meghűlésből eredő betegségek gyakran utját állják az egészséges fejlődésnek. A férfiaktól pedig a társadalom megköveteli, hogy tisztességesen ruházkodjanak. Debreczen és vidéke közönségének alkalma van ruha szükségletét a legelső forrásból olcsón beszerezni, mert *Neumann M. cégnek* nagy raktára van *Debreczenben, Piacuteza 49. szám alatt.* A környék sőt távoli városokból is tömegesen keresik fel *Neumann M.* ruhatelepét.

Főüzlet: Budapest, Muzeum-körút.

Raktárak:

Arad,
Kolozsvár,

Kassa,
Nagyvárad,

Pozsony,
Pécs

Temesvár,
stb.

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában, Debreczenben, főpiac, a főpostával szemben.